

TESEV Dış Politika Programı

Ortadoğu'da Türkiye Algısı 2012

Mensur Akgün, Sabiha Senyücel Gündoğar

TESEV
DIŞ POLİTİKA
PROGRAMI

Ortadoğu'da Türkiye Algısı 2012

Mensur Akgün,
Sabiha Senyücel Gündoğar

TESEV
YAYINLARI

Ortadoğu'da Türkiye Algısı 2012

TESEV

**Türkiye Ekonomik ve
Sosyal Etüdler Vakfı
Dış Politika Programı**

Bankalar Cad. Minerva Han
No: 2 Kat: 3
Karaköy 34420, İstanbul
Tel: +90 212 292 89 03 PBX
Fax: +90 212 292 90 46
info@tesev.org.tr
www.tesev.org.tr

Yazarlar:

Mensur Akgün,
Sabiha Senyücel Gündoğar

Yayıma Hazırlayanlar:

Jonathan Levack, Gökçe Perçinoğlu

Yapım: Myra

Yayın Kimliği Tasarımı: Rauf Ksemen

Uygulama: Gülderen Rençber Erbař

Koordinasyon: Sibel Dođan

Üretim Koordinasyon: Nergis Korkmaz

Basım Yeri: İmak Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. şti.

Atatürk Cad. Gl Sok. No : 1 Yenibosna

Bahçelievler/İSTANBUL-TÜRKİYE

Tel: 0212 656 49 97

Baskı Adedi: 1.000

TESEV YAYINLARI

ISBN 978-605-5332-34-1

Copyright © Aralık 2012

Tüm hakları saklıdır. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) izni olmadan bu yayının hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla (fotokopi, kayıtların ya da bilgilerin arşivlenmesi, vs.) oğaltılamaz.

Bu yayında belirtilen görüşlerin tümü yazarlara aittir ve TESEV'in kurumsal görüşleri ile kısmen ya da tamamen örtüşmeyebilir.

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

TESEV Dış Politika Programı bu raporun hazırlanması ve yayınlanmasındaki katkılarında ötürü KA Araştırma'ya, Friedrich-Ebert-Stiftung Derneđi Türkiye Temsilciliđi'ne ve TESEV Yüksek Danışma Kurulu'na teşekkür eder.

İçindekiler

SUNUŞ, 5

TEMEL BULGULAR, 6

BÖLGEYE BAKIŞ, 7

Bölgesel Güvenlik, 10

DEĞİŞMEKTE OLAN BİR BÖLGE, 14

TÜRKİYE VE ORTADOĞU, 17

SONSÖZ, 23

METODOLOJİ, 24

DEMOGRAFİ, 26

Teşekkür

Ortadoğu'da Türkiye Algısı araştırma serisinin gerçekleştirilmesine dört yıl boyunca her aşamada verdikleri koşulsuz destek ve işbirliği için başta Bülent Kılınçarslan olmak üzere, Canan Uçar, Seda Aras, Aytek Bestaş ve tüm KA ekibine; tüm değerli katkıları ve özenli çalışmaları için Jonathan Levack ve Gökçe Perçinoğlu'na; baskıya hazırlanma sürecine katkı sağlayan Ayşe Yırcalı, Işın Buluş ve Luna Fakkas'a teşekkür ederiz.

Sunuş

Mensur Akgün & Sabiha Senyücel Gündoğar, TESEV Dış Politika Programı

Elinizdeki rapor TESEV Dış Politika Programı ve KA Araştırma olarak dördüncüsünü gerçekleştirdiğimiz Ortadoğu'da Türkiye algısı araştırmasının temel verilerini içeriyor. 3-28 Ağustos 2012 tarihleri arasında 16 ülkeden toplam 2800 kişilik bir örnekleme dayanarak telefon ve doğrudan görüşme metoduyla gerçekleştirilen araştırma daha önceki yıllarda olduğu gibi bu yıl da çarpıcı sonuçlar ortaya koydu.

Araştırmanın en çarpıcı sonuçlarından biri bölgede var olan olumlu Türkiye algısının yaşanan tüm değişimlere ve Suriye, Irak, İran gibi ülkelere gelen tepkilere rağmen sürüyor olması. Bu yıl bölge içi ve dışı 18 ülke arasında % 69'la en olumlu değerlendirilen ülke Türkiye. Türkiye'yi % 65'le Mısır takip ediyor. En popüler bölge dışı ülkeyse % 57'le Çin. Ancak Türkiye'nin olumlanmasında geçen yıla göre 9 puanlık bir düşüş var.

Bir başka ilginç nokta da Türkiye'nin bölgenin en güçlü siyasi gücü olarak algılanması. Bu yıl açık uçlu bölgesel güç algısı sorusuna verilen cevaplardan Türkiye'nin bölgenin siyasi açıdan en güçlü ülkesi olarak algılandığını görüyoruz. Türkiye askeri ve ekonomik açıdan en güçlü ülke olarak algılanmıyor. Ama gelecek 10 yılın en güçlü bölgesel ekonomisi olarak görülüyor.

AK Parti iktidarının ülkelere karşı dostça davrandığını düşünenlerin oranı ise % 70'i buluyor. Tahmin edileceği gibi Suriye, Irak ve İran'dan alınan cevaplardaki olumlama oranları bu ortalamanın çok altında. Yine de % 64 Türkiye'nin bölgede yaşananlara karşı verdiği tepkiyi destekliyor. Mısır, Libya ve Filistin'den katılımcılar Türkiye'nin bölgede oynadığı rolü en fazla destekleyenler.

Ama soru Türkiye'nin Suriye krizine verdiği tepkiye gelince destek % 52'ye düşüyor. Arap Baharı dendiğinde ise destek % 42'ye kadar iniyor. Düşüş sadece Suriye politikasına ve Arap Baharı metaforu ile özetlenen değişime verilen tepkiye ilişkin değil. Hemen tüm alanlarda geçen yıla oranla gerileme var.

Örneğin, Türkiye'nin bölge siyasetinde her geçen gün daha etkili olduğunu düşünenlerin oranı 9 puanlık bir gerilemeyle bu yıl % 61 düzeyinde. Ortadoğu için model alınması da benzer şekilde gerilemiş. Geçen yıl % 61 olan model olarak görme oranı bu yıl % 53'e düşmüş. Türkiye'nin Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da daha fazla rol oynaması gerektiğini düşünenlerin oranında da 5 puanlık bir düşüş var.

Bu yıl ilk kez sorduğumuz bir soruda da bölge ülkelerinde insanların Türkiye'nin mezhebe dayalı dış politika izlediğini düşündüğünü görüyoruz. % 28'lik oran her ne kadar düşük gibi gözükse de Türkiye'nin iddiasıyla algısı arasında bir fark olduğu ortaya çıkıyor. Tıpkı yukarıda verdiğimiz düşüşler gibi siyaset yapıcılarının ilgisini hak ediyor.

Araştırma her ne kadar özünde Türkiye algısına yönelik olsa da bölge siyasetine, bölgenin yaşadığı değişime, güvenlik endişelerine ilişkin verileri de içeriyor. Bu verilerin kısa bir özetini bir sonraki sayfada, tablolularla anlatımı da ilerleyen bölümlerde bulabilirsiniz. Her zaman olduğu gibi bu kısa sunuşun ve takip edecek çalışmaların Türkiye ve dünya siyasetine ışık tutmasını umut ediyoruz.

Temel Bulgular

1. Bölgenin geleceğe bakışı:

Umutlarda azalma var. Katılımcıların %52'si 12 ay öncesine göre bölgenin geleceğinden daha umutlu olduğunu belirtiyor. Bu oran 2011 araştırmasında %62 idi. Arap Baharının bölgeye etkisi geçen yıl %60 oranında olumlu olarak değerlendirilirken, 2012 yılı sonuçlarına göre katılımcıların %47'si Arap Baharının bölgelerine olumlu etkisi olduğunu düşünüyor.

2. Tehdit algısı:

Katılımcıların %46'sı Ortadoğu'ya en büyük tehdit olarak İsrail'i işaret ediyor. İkinci sırada %21 ile ABD geliyor. İran ise %11 ile üçüncü sırada yer alıyor.

3. İran'ın nükleer silah geliştirmesine destek:

16 ülke ortalamasında İran'ın nükleer silah geliştirmesine destek geçen yıl ile aynı oranlarda devam ediyor (%37). Sadece İran'dan katılımcılara bakıldığında destek oranı %51'e yükseliyor.

4. Hakkında en olumlu düşünülen ülke:

Türkiye. Türkiye 2012 yılı araştırmasında da %69 ile hakkında en olumlu düşünülen ülke oluyor. Ancak bu oran geçen yıl %78 idi. Türkiye'yi %65 ile Mısır, %62 ile Birleşik Arap Emirliği takip ediyor.

5. Türkiye'nin Ortadoğu'da oynadığı rol kabul görüyor.

Katılımcıların %64'ü Türkiye'nin Ortadoğu'da daha büyük bir rol oynamasını istediğini belirtiyor. Bu oran geçen yıla göre düşüş gösterebilir Suriye dışında tüm ülkelerden katılımcılar Türkiye'nin bölgede rol oynamasını destekliyor. Suriye'de bu oran %39.

6. Türkiye bölgede siyasi güç.

Bu yıl ilk kez sorulan soruda Türkiye'nin siyasi olarak bölgenin en güçlü ülkesi olduğu belirtildi. Katılımcılar ekonomik ve kültürel alanda Suudi Arabistan'ı, askeri güç olarak ise İran'ı işaret ettiler.

7. Türkiye bölge için model ülke, ancak oran düşüyor.

Türkiye %53 ile model ülke olarak gösteriliyor. 2011 araştırmasında bu oran %61 idi. 'Türkiye modeli'ne destek, en çok Libya, Tunus, Filistin ve Mısır'dan geliyor. En az model olarak görenler ise Suriye ve İran'dan katılımcılar. Türkiye'yi model olarak görenler en çok ekonomisini (%31), demokratik rejimini ve laik yapısını (her ikisi de %21) ön plana çıkartıyorlar.

8. Suriye'nin geleceği:

Katılımcıların %32'si Suriye'nin geleceğinden istikrar bekliyor, %28'i Esad'ın gideceğini inanıyor. Türkiye'nin Suriye politikası bölge genelinde katılımcıların %52'si tarafından olumlu değerlendiriliyor.

9. Mezhebe dayalı bir siyaset:

2012 yılında ilk defa sorulan bu soruda katılımcıların %28'i Türkiye'nin mezhebe dayalı siyaset yürüttüğünü düşündüklerini belirtti. Bu oran Irak için %62, İran için %55, Suriye için %53, Suudi Arabistan için %37, Katar ve Mısır için %30.

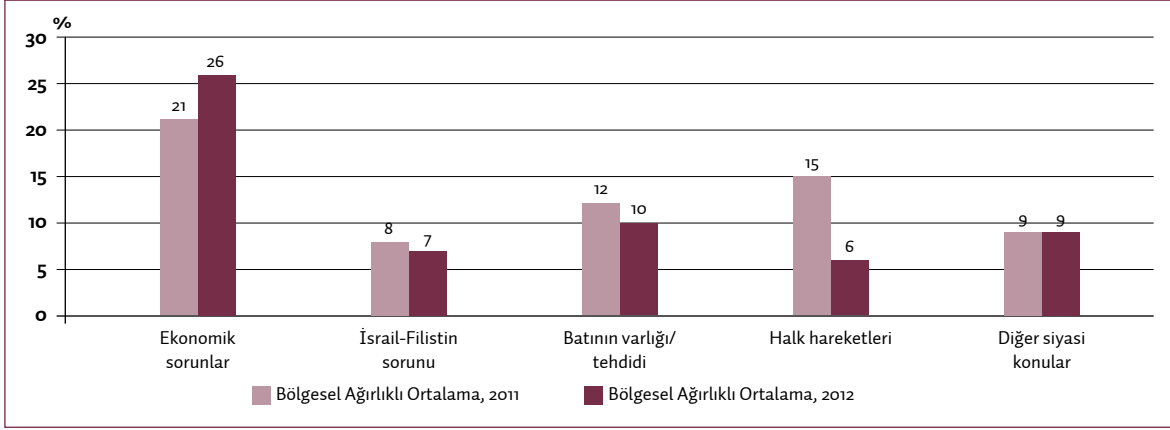
10. Türkiye geleceğin en güçlü ekonomisi olarak görülüyor.

Suudi Arabistan bölgenin en güçlü ekonomisi olarak öne çıkıyor. Ancak bölgenin gelecekteki ekonomik lideri sorulduğunda katılımcıların %21'i Türkiye'yi, %16'sı Suudi Arabistan'ı, %7'si BAE'yi ön plana çıkartmakta.

Bölüm 1:

Bölgeye Bakış

TABLO 1: BÖLGENİZİ İLGİLENDİREN EN ÖNEMLİ KONU

2012 Ortadoğu'da Türkiye Algısı araştırmasının sonuçlarına göre¹ ekonomi Ortadoğu bölgesinde en önemli konu. 16 ülkeden araştırmada yer alan katılımcılar %26 ile "ekonomik sorunlar"²ın² bölgelerinin en önemli konusu olduğunu belirtiyor. Tablo 1'de görüldüğü gibi ekonomi 2011 yılı araştırmasında da ilk sırada verilen cevap olmuştu. Aradan geçen bir yılda ekonomi önemini 5 puan arttırmış.

Bölgenin ikinci en önemli konusu olarak "batının varlığı/tehdidi" verilmiş. Araştırmaya katılanların %10'una göre bölgede batının varlığı/tehdidi en önemli konuların başında geliyor. 2011 araştırmasında bu cevap Irak'ta %26 ile ilk sırada yer almıştı. 2012'de ise Irak'tan katılımcıların %10'u bu cevaba işaret ederken,

%16 ile "diğer siyasi konular" ilk sırada verilen cevap olmuş. Irak özelinde batıyı tehdit olarak algılama oranının düşmesinde Aralık 2011'de ABD askerlerinin Irak'tan çekilmesinin tamamlanması ve ülkede başka konuların ön plana çıkmasının etkili olduğu da söylenebilir.

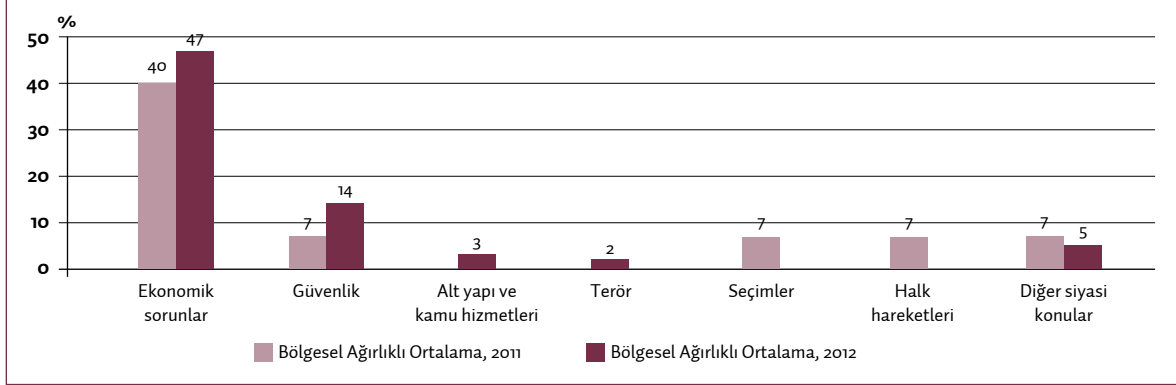
Üçüncü sırada ise "İsrail-Filistin sorunu" cevabı veriliyor (%7). Bölge ortalamasına bakıldığında 2011 yılı ile en belirgin fark, "halk hareketleri" cevabının gerilemiş olması. Bir yıl önce "halk hareketleri" cevabı %15 ile ikinci sırada yer alırken bu yıl %6 ile dördüncü sırada öne çıkan konu oluyor. Bu soruya verilen cevaplardan, bölgede geçiş süreçleri ve bazı ülkelerde iç savaş boyutuna varan çatışmalar devam etmekte olsa da göreceli olarak klasik sorunların ön plana çıktığı görülüyor.

Bazı konulara ayrı ayrı ülkelerden gelen cevaplara bakıldığında, Irak'tan araştırmaya katılanların "farklı etnik ve dini gruplar arası ilişkileri" bölge için önemli bir gündem maddesi olarak öne çıkarması dikkat çekiyor (%8).

1 2012 Ortadoğu'da Türkiye Algısı araştırması 3-28 Ağustos 2012 tarihlerinde 16 ülkede gerçekleştirildi. Bu ülkeler: Mısır, Ürdün, Lübnan, Filistin, Suudi Arabistan, Suriye, Irak, İran, Tunus, Umman, Bahreyn, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Kuveyt, Yemen ve Libya. Detaylar için metodoloji bölümüne bakınız.

2 Ekonomik sorunlar altında gruplanan cevaplar: ekonomi, yoksulluk ve işsizlik.

TABLO 2: ÜLKENİZİ İLGİLENDİREN EN ÖNEMLİ KONU

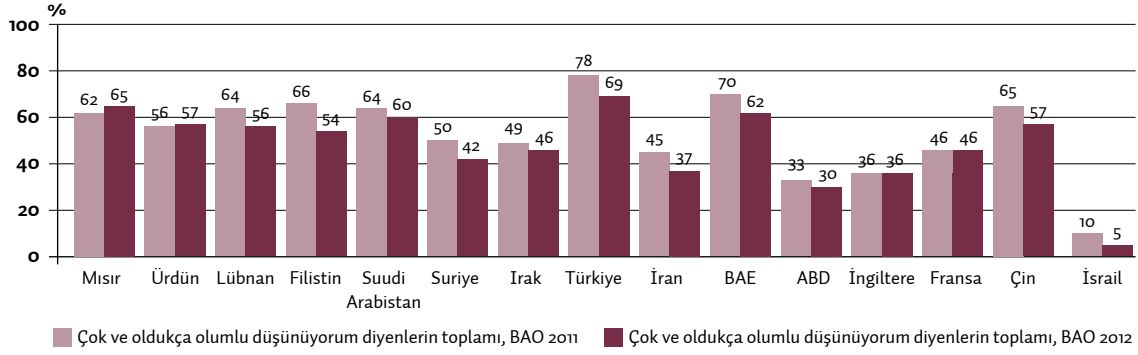
Suriye krizi en fazla Suudi Arabistan, Körfez ülkeleri ve Libya'dan araştırmaya katılanlar tarafından dile getiriliyor, ancak oran her üçünde de %5'te kalıyor. İsrail-Filistin sorununa ise en çok Tunus (%16), Ürdün ve Mısır (%13)'de cevaplar arasında yer veriliyor.

Aynı soru ülkenizi ilgilendiren en önemli konu hangisidir şeklinde yöneltildiğinde ekonomi yine ilk sırada verilen cevap oluyor (Tablo 2). Araştırma katılımcılarının %47'si ülkelerinin en önemli konusu olarak ekonomik sorunları işaret ediyor. 2011 yılında da ekonomik sorunlar %40 ile verilen cevap olmuştu, ancak 2012'de 7 puanlık bir artış ile daha da önemli bir yer alıyor. Güvenlik bölge genelinde 2011'de olduğu gibi 2012'de de ikinci sırada verilen cevap oluyor. Ancak oranı iki kat artarak, 2011'de katılımcıların %7'si "güvenlik" cevabını verirken bu yıl bu oran %14'e çıkıyor. 2011 yılında sıralamaya giren "seçimler" ve "halk hareketleri" cevapları bu yıl ülke bazında önemli konular sıralamasında yer bulamıyor.

Ülkelerden verilen cevaplara bakıldığında İran'da ekonomik sorunların oldukça büyük bir sorun olarak görüldüğünü söylemek mümkün. İran'dan araştırmaya katılanların %82'si ülkelerinin en önemli konusu olarak "ekonomik sorunlar" cevabını veriyor. 2011 yılında İran'da bu cevap %70 oranında verilmişti.

Mısır ve Libya haricinde diğer tüm ülkelerde "ekonomik sorunlar" ülke genelinde en önemli konu olarak görülüyor. Bu iki ülkeden Mısır'da ilk sırada verilen cevap %34 ile "güvenlik"; ekonomi %30 ile ikinci sırada. Libya'da da aynı durum söz konusu. Katılımcıların %38'i ülkelerindeki en önemli konunun "güvenlik" olduğunu söylüyor; ekonomi %17 ile ikinci sırada geliyor. Suriye ve Irak'taki sonuçlar da güvenlik sorunlarına işaret ediyor. Suriye'de katılımcılar her ne kadar %18 ile ekonomik sorunlara ilk sırada yer vermiş olsalar da, "güvenlik" ve "terör" cevapları %16 ile ikinci sırayı paylaşıyor. Bu iki cevabı birlikte değerlendirmek söz konusu olur ise Suriye'de de önceliğin güvenlik sorunu olarak öne çıktığı söylenebilir.

Irak'ta da benzer bir tablo söz konusu. Ekonomik sorunlar %22 ile ilk sırada yer alıyor. Ancak "güvenlik" %15 ile ikinci sırada verilen cevap. Yine Irak özelinde diğer ülkelerden katılımcıların dile getirmedikleri "sokak şiddeti" cevabı %12 ile ilk sıralarda verilen cevaplar arasında yer alıyor. Buna Irak'tan katılımcıların verdiği %5'lik terör cevabı da eklenirse, ülke genelinde güvenlik ile ilgili sorunlara en az ekonomi kadar önem verildiğini söylemek yanlış olmaz.

TABLO 3: AŞAĞIDAKİ ÜLKELER HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?

Tablo 3 katılımcılara sorulan “aşağıdaki ülkeler hakkında ne düşünüyorsunuz” sorusunun cevaplarını yansıtıyor. Katılımcılardan 18 ülke hakkında ne düşündüklerini ifade etmeleri istendi³. Verilen cevaplara bakıldığında Türkiye’nin geçtiğimiz yıllarda yapılan araştırma sonuçlarında olduğu gibi 2012 yılında da hakkında en olumlu düşünülen ülke olduğu görülüyor. Araştırmaya katılanların %69’u Türkiye hakkında olumlu veya çok olumlu görüşe sahip olduğunu belirtiyor. Bu tabloya göre 2012 yılında Mısır ve Ürdün’de görülen küçük artışlar dışında olumlu yönde sıçrama yapan bir ülke olmamış. Mısır (%65) ve Birleşik Arap Emirliği (%62), Türkiye’nin ardından en olumlu değerlendirilen iki ülke. Suudi Arabistan %60 ile dördüncü sırada geliyor.

2011 araştırması ile karşılaştırdığımızda Türkiye’ye verilen olumlu görüş oranında 9 puanlık bir düşüş olduğunu belirtmek gerek. 2011 yılında %78 olan Türkiye hakkında olumlu düşünme oranı, 2012 yılında %69’a inmiş.

Bölge dışından aktörlere bakacak olursak, İngiltere ve Fransa mevcut değerlerini korumuş, diğer ülkelerin puanlarında ise düşüş var. En dikkat çeken düşüşlerden birisi Çin’e verilen görüşlerde; %65’ten %57’ye düşmüş.

En olumsuz görüş verilen ülkelere bakıldığında İsrail yine ilk sırayı alıyor. 2011 yılında %10 olan İsrail’i olumlu bulma oranı bu yıl %5’e düşmüş. En sondakiler listesinde İsrail’i %30 ile ABD, %36 ile İngiltere ve %37 ile İran takip ediyor.

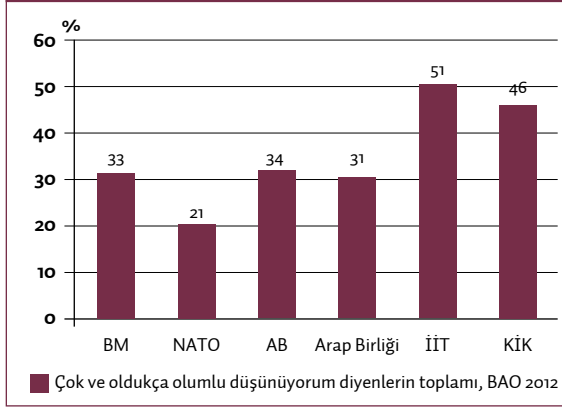
Türkiye’ye verilen olumlu görüşleri dört yıllık⁴ bir çerçevede değerlendirecek, Türkiye hakkında olumlu düşünenlerin dört yıl süresince araştırmanın yapıldığı yedi ülke⁵ ortalamasında %70’in üzerinde olduğunu görmek mümkün. Türkiye özellikle 2010 ve 2011 yıllarında en yüksek olumlu görüş seviyelerine ulaşmıştı. 2010 yılında yedi ülke ortalamasında %82 oranında olumlu görüşe sahipken, 2011 yılında %80 oranında olumlu değerlendirilmişti. Aynı ülkelerden katılımcılar Türkiye’ye 2012 yılında %71 oranında olumlu baktıklarını ifade etmektedirler. Daha önce de belirtildiği gibi bu oranlar halen araştırmaya katılanların Türkiye’yi büyük ölçüde olumlu bulduklarını göstermekte ise de eğilimlerde bir düşüş olduğunu da not etmek gerekmektedir.

3 Tabloda yer almayan üç ülke: Katar (%56), Rusya (%42), Almanya (%48).

4 Ortadoğu’da Türkiye araştırması 2009-2012 yılları arasında her yıl bir kez olmak üzere dört defa tekrarlanmıştır.

5 Her dört yılda da araştırmaya dahil olan yedi ülke şunlardır: Mısır, Irak, Ürdün, Lübnan, Filistin, Suudi Arabistan, Suriye.

TABLO 4: AŞAĞIDAKİ ÖRGÜTLER HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?

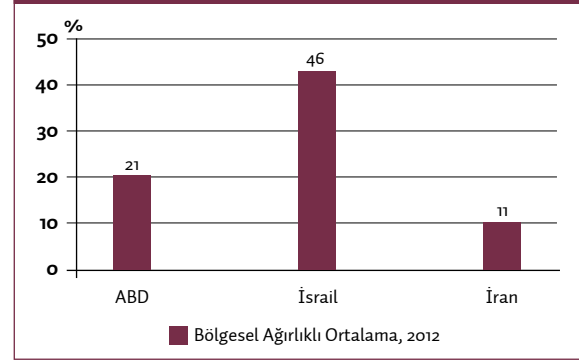
Araştırmaya katılanlara Tablo 4'te listelenen kurumlar hakkında ne düşündükleri sorulduğunda İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) %51 ile en olumlu değerlendirilen kurum olarak öne çıkıyor. Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) %46 ile ikinci sırada yer alıyor. Tabloda dikkat çeken bir değerlendirme Arap Birliği'nin az bir farkla da olsa Avrupa Birliği (AB) ve Birleşmiş Milletlerin (BM) gerisinde kalması. Arap Birliği sadece katılımcıların %31'i tarafından olumlu değerlendirilmiş. NATO ise %21 ile en olumsuz değerlendirilen kurum.

2011 yılı sonuçları ile karşılaştırmalı olarak bakıldığında KİK ve İİT hakkındaki olumlu düşünme oranları sırası ile 5 ve 2 puan artmış. Diğer kurumlarda birkaç puanlık düşüşler söz konusu. En belirgin düşüş 8 puan ile Arap Birliği'ne dair görüşlerde yaşanmış. Arap Birliği hakkında %50'nin üzerinde olumlu görüş bildirenler sadece İran'dan katılımcılar (%54).

Ülkelerin dağılımına ayrı ayrı bakıldığında NATO (%69), BM (%55) ve AB'ye (%67) en çok destek Libya'dan katılımcılar tarafından veriliyor. Libya haricinde diğer tüm ülkelerden katılımcılar bu üç kuruma %50'nin altında olumlu görüş veriyor. Söz konusu kurumlar hakkında en olumsuz değerlendirmeler Suriye'deki katılımcılardan geliyor. Suriye'de en olumlu bulunan kurum %20 ile İİT.

BÖLGESEL GÜVENLİK

TABLO 5: ORTADOĞU'YA EN BÜYÜK TEHDİT HANGİ ÜLKEDEN GELİYOR?

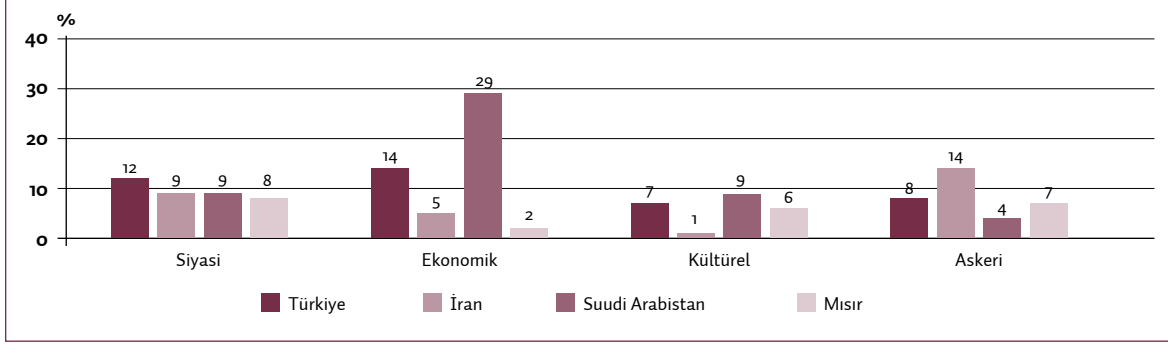

Tablo 5 Ortadoğu'da tehdit algısının değişmediğini gösteriyor. Araştırmaya katılanların %46'sı bölgelerine en büyük tehdidin İsrail'den geldiğini belirtiyor. İkinci sırada verilen cevap %21 ile ABD. İran %11 ile üçüncü sırada tehdit oluşturan ülke. İsrail'i en fazla tehdit olarak algılayanlar Libya (%66), Mısır (%63), Suriye (%60) ve Tunus (%57). En az tehdit olarak gören katılımcılar ise %21 ile Irak'tan.

Sadece iki ülkeden – İran ve Irak'tan - katılımcılar önceliği İsrail yerine ABD'ye veriyor. İran'da %44 oranında ABD birinci sırada tehdit olarak görülürken, İsrail %34 ile ikinci sırada geliyor. Irak'ta ise rakamlar oldukça yakın olmakta birlikte ABD %24 ile ilk, İran %22 ile ikinci, İsrail %21 ile üçüncü sırada yer alıyor.

ABD ise sırası ile İran ve Irak'ın arkasından en çok Filistin'den katılımcılar tarafından tehdit olarak dile getiriliyor (%17). Filistin'i %14 ile Lübnan ve Körfez ülkelerinden katılımcılar takip ediyor. Amerika cevabı en az Suudi Arabistan (%5) ve Libya'da (%7) veriliyor.

İran söz konusu olduğunda en yüksek tehdit algısı Suudi Arabistan'dan geliyor. Bu ülkeden araştırmaya katılanların %34'ü İran'ı tehdit olarak gördüklerini belirtiyor. Irak ve Yemen'den katılımcılar %22 ile ikinci sırada geliyor. Körfez ülkelerinde de İran'ın tehdit olarak algılanma oranı düşük değil (%19). İran'a dair tehdit algısı en düşük Suriye ve Tunus'ta, her ikisinde de katılımcıların %5'i İran cevabını veriyor.

TABLO 6: BÖLGESEL GÜÇ ALGISI

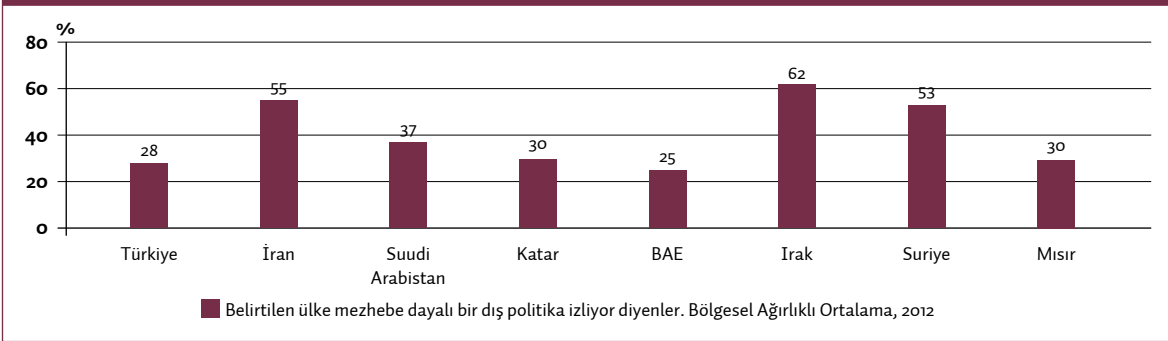
2012 araştırmasında ilk defa halkların bölgesel güç algısı ölçülmeye çalışıldı. Açık uçlu olarak yöneltilen soruda katılımcılardan dört alanda - siyasi, ekonomik, kültürel, askeri - hangi ülke veya ülkeleri bölgesel güç olarak gördüklerini belirtmeleri istendi. Cevaplar özet olarak Tablo 6'da görülüyor. Bölge genelinde dört ülke ön plana çıkıyor. Bunlar; Türkiye, İran, Suudi Arabistan ve Mısır.

Bölge genelinde katılımcıların %12'si siyasi güç olarak Türkiye'yi işaret ediyor. Türkiye'yi %9 ile Suudi Arabistan, %8 ile Mısır takip ediyor. Dört ülke arasında İran en az siyasi güç olarak görülen ülke.

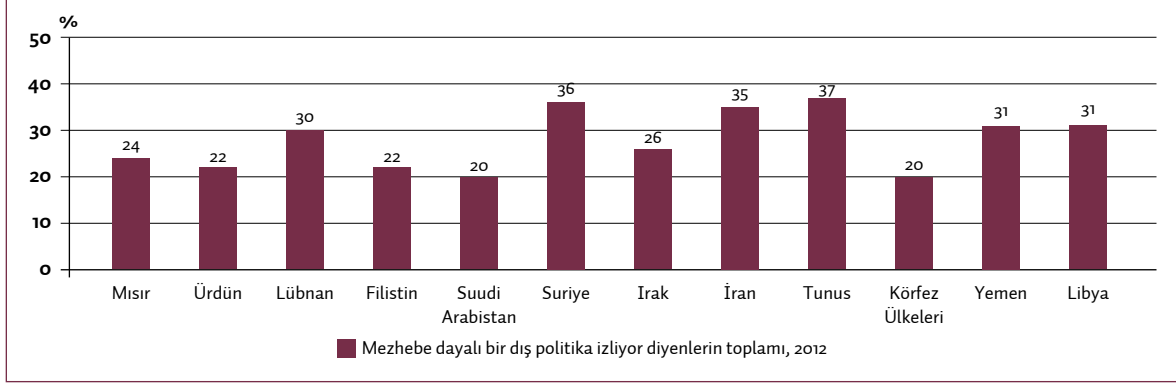
Ekonomik açıdan bakıldığında ise katılımcılar Suudi Arabistan'a ilk (%29), Türkiye'ye ikinci sırada yer veriyor (%14). İran ve Mısır ekonomik güç algısında bu iki ülkeye kıyasla geride kalıyor. Kültürel liderlikte de sıralama değişmiyor, sadece Mısır biraz daha öne çıkıyor.

Askeri olarak bölge halkının değerlendirmesinde ise İran %14 ile ilk sırayı alıyor. Türkiye %8, Mısır ise %7 oranında bölgenin askeri gücü olarak değerlendiriliyor. Katılımcıların %4 gibi az bir oranı İsrail'i bölgenin askeri gücü olarak işaret ediyor.

2012 yılında ilk kez sorulan bir diğer soru ise katılımcıların dış politikada mezhep algısı üzerine oldu. Tablo 7 bölge genelinde verilen cevapların özetini yansıtıyor. Buna göre katılımcıların mezhebe dayalı bir dış politika izlediğini en çok düşündüğü ülke Irak (%62). Irak'ın arkasından ikinci sırada %55 ile İran ve %53 ile Suriye geliyor. Katılımcıların %37'si ise Suudi Arabistan'ın dış politikasının mezhebe dayalı olduğunu düşünüyor. Katar, Mısır ve Türkiye için katılımcıların birbirine oldukça yakın değerler verdikleri görülüyor.

TABLO 7: SİZCE AŞAĞIDAKİ ÜLKELERDE MEZHEBE DAYALI BİR DIŞ POLİTİKA İZLENİYOR MU?

TABLO 8: TÜRKİYE MEZHEBE DAYALI BİR DIŞ POLİTİKA İZLİYOR MU?

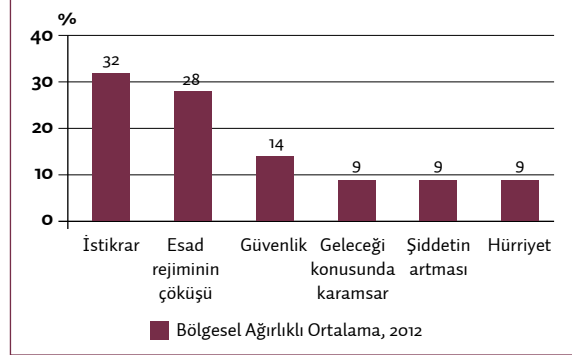

Türkiye'nin mezhebe dayalı bir dış siyaset izlediğini düşünenlerin oranı %28. Aynı oran Mısır ve Katar için %30, Birleşik Arap Emirlikleri'nde ise %25. Tablo 7'ye bakıldığında Türkiye dış siyasetinin yüksek oranlarda mezhebe dayalı olduğunun düşünülmediği görülse de, diğer ülkeler ile karşılaştırmalı olarak bakıldığında %28'in aslında düşük bir değer olmadığı da göze çarpmakta.

Türkiye özelinde ülkelerin verdikleri değerlendirme oranları %20 ile %37 arasında değişiyor. Tunus'tan katılımcıların %37'si, Suriye'den %36'sı ve İran'dan %35'i Türkiye'nin dış politikasını mezhebe dayalı olarak değerlendiriyor (Tablo 8). Suudi Arabistan, Körfez ülkeleri, Filistin ve Ürdün'den katılımcılar ise Türkiye'nin dış politikasını en az mezhepçi bulan katılımcılar.

İran ve Irak'ın dış politikası kendi ülkeleri ve Suriye haricinde tüm ülkelerde %50'nin üzerinde mezhebe dayalı olarak ifade ediliyor.

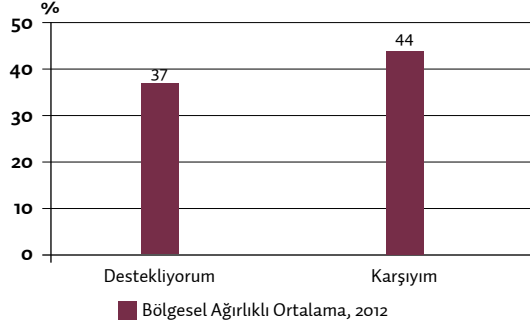
TABLO 9: SURIYE'NİN GELECEĞİNDEN BEKLENTİNİZ NEDİR?

Suriye'nin geleceği üzerine değerlendirme de katılımcılara sorulan bir diğer soru oldu. Araştırmaya katılanlara Suriye'nin geleceğinden ne beklediklerini söylemeleri istendiğinde %32'si "istikrar" cevabını veriyor. %28'lik bir kesim "Esad rejiminin çöküşü", %14 ise "güvenlik" cevabını veriyor. Katılımcıların %9'u ise Suriye'nin geleceği konusunda karamsar, şiddetin artmasını bekliyor ve hürriyet beklentilerini dile getiriyor.

Tablo 9'da verilen cevaplara bakıldığında bölge halkının Suriye için önceliğinin güvenlik ve istikrar olduğunu söylemek mümkün.

TABLO 10: İRAN'IN NÜKLEER SİLAH GELİŞTİRMESİ HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUZ?

Bölgesel güvenlik bölümü altında değerlendirilen en son iki soru bölge halkının İran'ın nükleer silah geliştirmesi hakkında ne düşündüklerini ve bunu destekliyorlarsa neden desteklediklerini inceliyor. Araştırmaya katılanların %37'si İran'ın nükleer silah geliştirmesini destekliyor. Bu oran bir önceki yıl ile hemen hemen aynı.

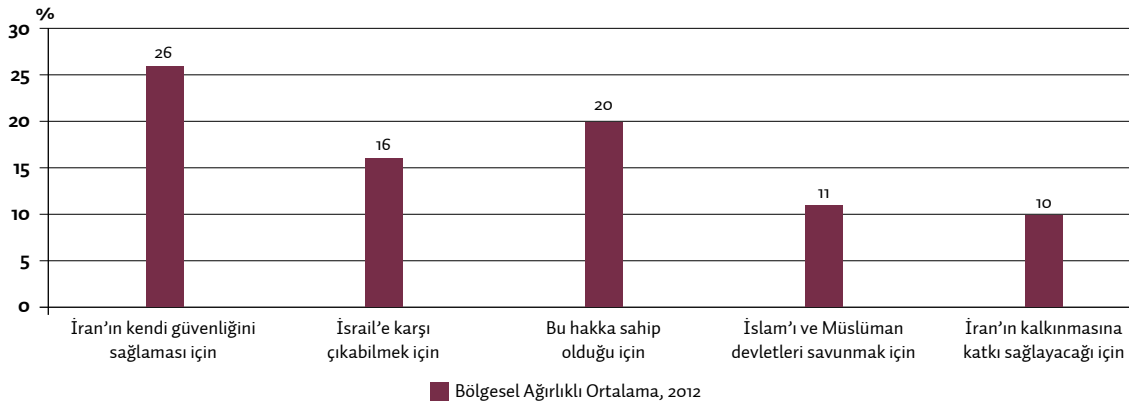
İran'dan katılımcıların %51'i kendi ülkelerinin nükleer silah geliştirmesini destekliyor, %9'u kararsız, %35'i ise

karşı çıkıyor. İran'ın bu girişimine İran dışında en çok destek Mısır'dan geliyor. Mısır'dan katılanların %43'ü İran'ın nükleer silah geliştirmesini destekliyor. 2011 yılında İran'ın nükleer silah geliştirmesini İran dışında en fazla destekleyenler Suriye'den katılımcılar olmuştu (%52 idi). 2012'de ise Suriye'den destek oranı %37.

Araştırmaya katılanların %44'ü ise İran'ın nükleer silah geliştirmesine karşı görüş belirtiyor. Suudi Arabistan'dan katılımcılar %70 ile en fazla itiraz edenler. Irak'ta karşı çıkanların oranı %61, Körfez ülkelerinde ise %53.

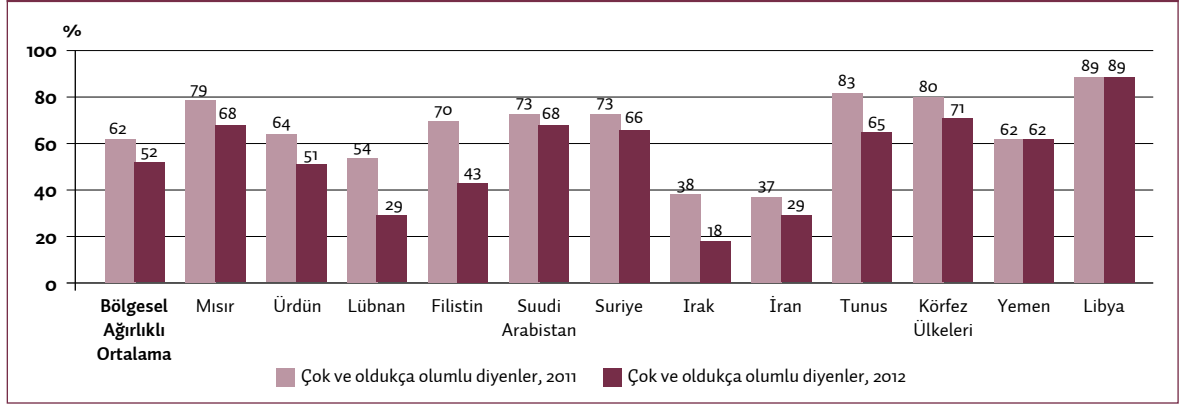
Destekliyorum cevabını veren katılımcılara bunun sebebi sorulduğunda "kendi güvenliği için" ifadesi ilk sırada geliyor (%26) (Tablo 11). İkinci sırada "İran'ın bu hakkı var" (%20), üçüncü sırada ise "İsrail'e karşı" cevapları ön plana çıkıyor. Yine İran özelinde bakılacak olur ise katılımcıların sadece %3'ü "İsrail'e karşı" cevabını veriyor. Buna karşılık "kendi güvenliği için" ve "İran'ın buna hakkı var" İran'da ilk sırada verilen cevaplar.

TABLO 11: İRAN'IN NÜKLEER SİLAH GELİŞTİRMESİNİ NEDEN DESTEKLİYORSUNUZ?

Bölüm 2: Değişmekte olan bir bölge

TABLO 12: ORTADOĞU VE KUZAY AFRİKA'DA SON YAŞANANLARI GÖZ ÖNÜNE ALDIĞINIZDA GELECEK HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?

Araştırmanın bu bölümünde halkların bölgede yaşanmakta olan tarihi gelişmeleri nasıl algıladığı ve bunun gelecek beklentilerini nasıl etkilediği üzerine sorulara yer verildi. Bölge genelinde katılımcıların %52'si son on iki ayda bölgede yaşanmakta olan gelişmeler ışığında geleceklerinden umutlu (Tablo 12). Bu sonuç katılımcıların yarısının gelecekte iyi beklentileri olduğu anlamına gelse de, 2011 sonuçları ile karşılaştırıldığında insanların umutlarında 10 puanlık bir düşüş olduğunu belirtmek gerek.

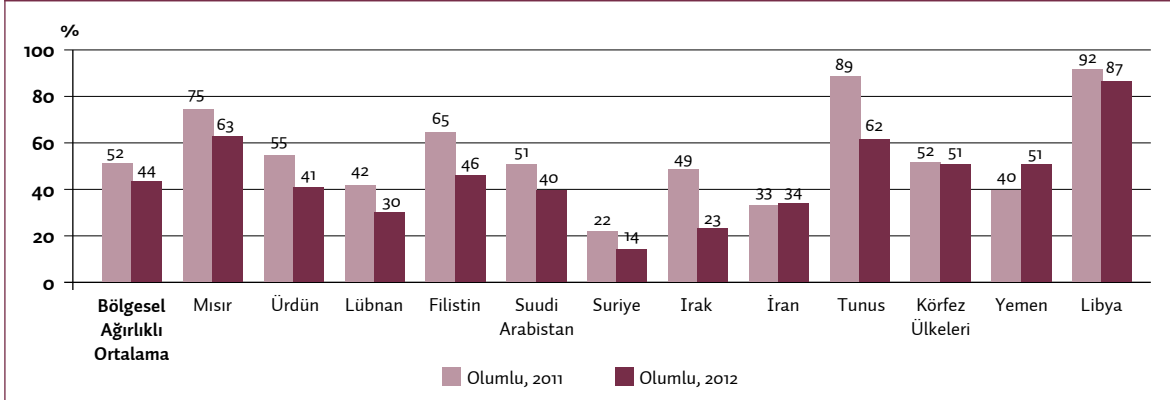
Tablo 12'de detaylı olarak görüldüğü gibi Yemen ve Libya dışındaki tüm ülkelerde geleceğe dair umutlar bir sene öncesine göre azalmış. Bu iki ülke katılımcılarının beklentilerinde bir değişim yaşanmamış. Ayrıca Libya'dan araştırmaya katılanlar bölge genelinde gelecek hakkında en umutlu olanlar; %89'u gelecekte umutlu olduğunu söylemiş.

Libya'nın ardından gelecekte umutlu olanlar sıralamasında Körfez ülkeleri geliyor (%71). Körfez ülkelerinde geçen yıla oranla bir düşme görülse de katılımcılar gelecekte oldukça umutlu. Suudi Arabistan ile Mısır %68 ile bu ülkeleri takip ediyor.

Bu tabloda dikkat çeken diğer bir nokta Suriye'den katılımcıların %66'sının gelecekte umutlu olduklarını belirtmeleri. Suriye'de yaşanmakta olan dramatik olaylar düşünüldüğünde katılımcıların yüksek bir oranda geleceklerinden umutlu olması dikkate değer bir sonuç.

Geleceğe dair umutları en az olan katılımcılar ise Irak'tan. Bu ülkeden katılımcıların sadece %18'i gelecekte umutlu olduklarını söylüyor. 2011 yılında da Irak'tan katılımcılar %38 oranında umutlu olduklarını belirtmişlerdi. Zaten yüksek olmayan bu oran 2012 yılı araştırma sonuçlarına göre iyice azalmış.

Irak'ın ardından gelecek umutları en az olan katılımcılar Lübnan ve İran'dan. Her iki ülkede de yalnızca katılımcıların %29'u umutlu olduğunu belirtmiş. Özellikle Lübnan'da gelecek umutlarında ciddi bir oranda azalma olduğunu belirtmek gerek. Gelecekte umutlu olanların oranı geçen yıl %54 iken bu yıl %29. Filistin'den katılımcılar umutları azalan bir diğer grup. 2011'de Filistin'den katılımcıların %70'i gelecekte umutlu iken, bu yıl %43'ü aynı cevabı vermiş.

TABLO 13: ARAP BAHARININ ÜLKENİZE ETKİSİ

Bu bölümde katılımcılardan cevaplamaları istenen bir diğer soru da Arap Baharının etkisiydi. Tablo 13 katılımcıların Arap Baharının ülkelerini nasıl etkilediğine dair değerlendirmelerini özetliyor. İlk olarak göze çarpan bölge genelinde Arap Baharının değer kaybettiği. 2011 yılında katılımcıların %52'si Arap Baharının ülkelerine etkisini olumlu değerlendirirken bu yıl bu rakam %44. Düşüş çok radikal olmasa da olumlu değerlendirenlerde bir azalma olduğu görülüyor.

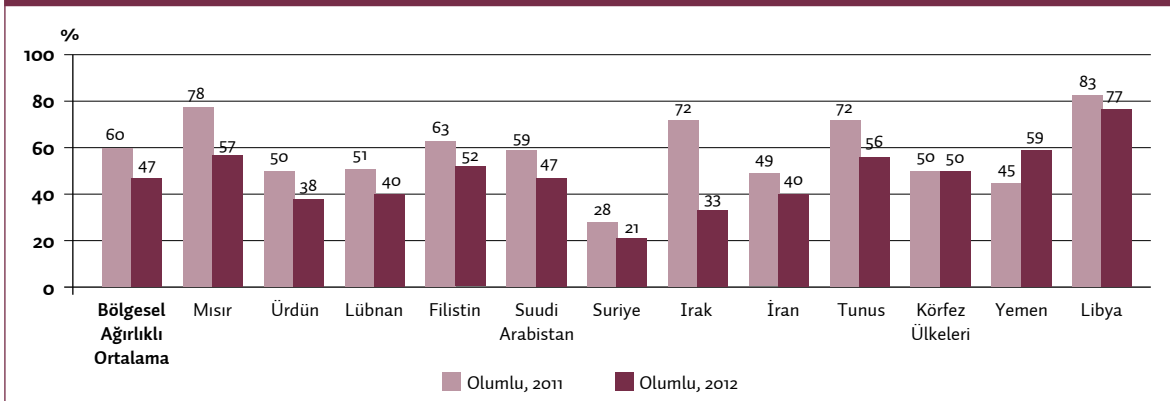
Libya'dan katılımcılar %87 ile Arap Baharını ülkesi için en olumlu değerlendirenler. Libya'nın ardından Mısır (%63) ve Tunus'tan (%62) katılımcılar geliyor. Ancak Tunus'tan katılımcıların değerlendirmesinde geçen yıla oranla ciddi bir azalma olduğunu da belirtmek gerek - %89'dan %62'ye düşmüş.

Bu ülkelere ek olarak Arap Baharının ülkelere etkisini %50'nin üzerinde olumlu değerlendiren katılımcılar

Körfez ülkeleri ve Yemen'den. Her iki ülkede de bu oran %51. Yemen'de Arap Baharının etkisini olumlu değerlendirenlerin sayısının arttığını da not etmek gerek. Yemen dikkate değer bir artışın yaşandığı tek ülke.

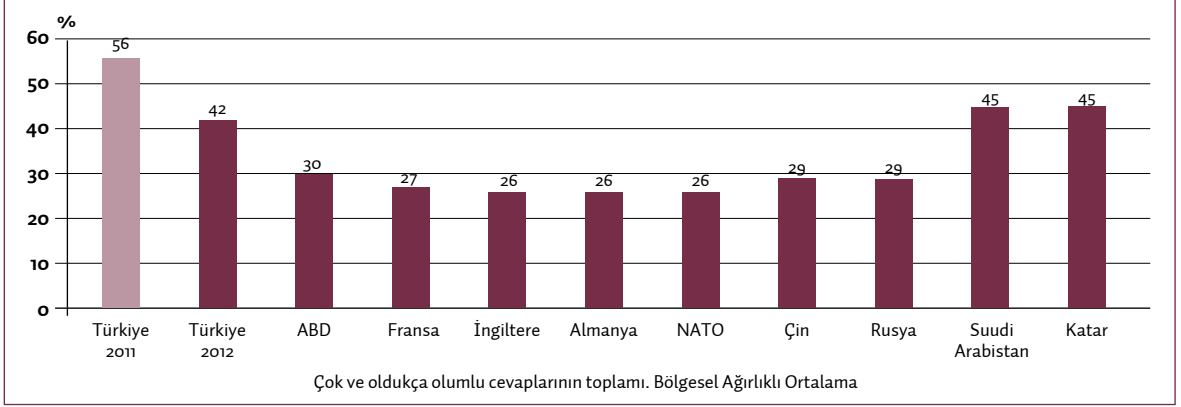
Arap Baharının etkisini ülkeleri için en olumsuz değerlendiren katılımcılar Suriye'den. Sadece %14'ü olumlu değerlendirmesinde bulunmuş. Irak (%23), Lübnan (%30) ve İran (%34) en olumsuz değerlendirmelerin yapıldığı diğer ülkeler.

Aynı soru Arap Baharının Ortadoğu'ya etkisi şeklinde sorulduğunda hemen hemen aynı eğilimler devam ediyor (Tablo 14). Bölge genelinde katılımcıların %47'si Arap Baharının Ortadoğu'ya etkisini olumlu değerlendiriyor. %29'u olumsuz değerlendirmesinde bulunuyor, %10'u ise kararsız.

TABLO 14: ARAP BAHARININ ORTADOĞU'YA ETKİSİ

TABLO 15: AŞAĞIDAKİ AKTÖRLERİN ARAP BAHARINA NASIL BİR ETKİSİ OLMUŞTUR?

Tablo 14’te de görüldüğü gibi bu yıl %47 olan Arap Baharını olumlu değerlendirme oranı 2011’de %60’tı. 13 puanlık not edilmesi gereken bir düşüş yaşanmış. Körfez ülkeleri ve Yemen hariç katılımcıların hepsi Arap Baharının Ortadoğu’ya etkisini bu yıl daha az olumlu değerlendirmişler. Körfez ülkelerinden katılımcıların değerlendirmesi sabit kalırken, Yemen’den katılımcılar Arap Baharını kendi ülkeleri için olduğu gibi bölge için de olumlu değerlendirmiş. Ülke ülke düşüş oranları Tablo 14’te görülüyor.

Tabloda göze çarpan en belirgin düşüş Irak’ta. 2011 yılında katılımcıların %72’si Arap Baharını olumlu değerlendirirken, bu yıl sadece %33’ü aynı görüşte. Suriye’den katılımcılar ise Arap Baharının etkisini yine en az olumlu değerlendirenler. Sadece %21’i bölge için olumlu etkisi olduğunu düşünüyor.

2012 yılı araştırma sonuçlarına göre Arap Baharında rolü en olumlu değerlendirilen iki ülke Suudi Arabistan ve Katar. Katılımcıların %45’i bu iki ülkenin rolünü ön plana çıkarıyor.

Türkiye’nin rolü katılımcıların %42’si tarafından olumlu değerlendiriliyor (Tablo 15). 2011 yılı ile beraber baktığımızda Türkiye’nin rolünü olumlu bulanların oranında 14 puanlık dikkate alınması gereken bir düşüş söz konusu.

Türkiye’nin rolünü en fazla destekleyenler Libya’dan katılımcılar (%77). Irak (%59), Yemen (%57), Tunus, Filistin (%55) ve Mısır’da (%50) Türkiye’nin rolünü olumlu bulanların sayısı az değil ancak verilen destekte geçen yıla göre azalma var.

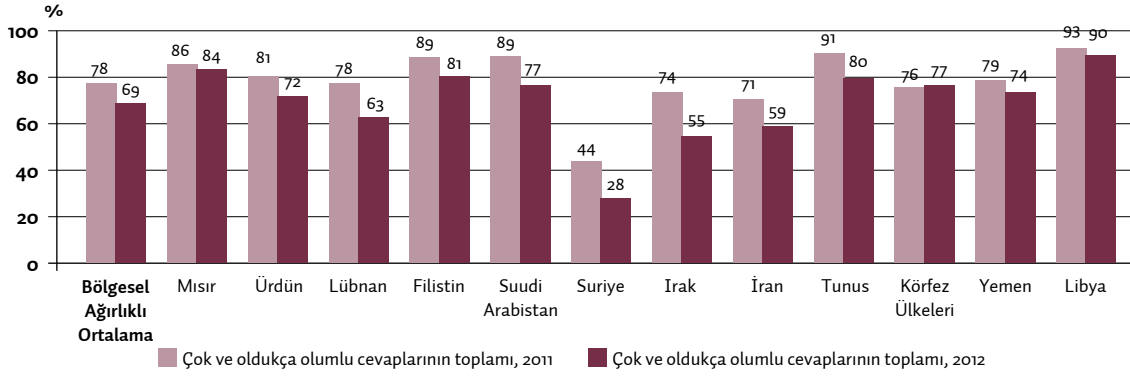
Türkiye’nin Arap Baharındaki rolü en olumsuz değerlendirmeleri Suriye ve İran’dan alıyor. Suriye’den katılımcıların sadece %14’ü, İran’da ise %26’sı Türkiye’nin oynadığı rolü olumlu görüyor.

Diğer aktörlere baktığımızda ise katılımcıların olumlu değerlendirme oranlarının oldukça düşük olduğu görülüyor. İngiltere, Almanya ve NATO rolü en az olumlu bulunan aktörler.

Bölüm 3:

Türkiye ve Ortadoğu

TABLO 16: TÜRKİYE HAKKINDA NE DÜŞÜNÜYORSUNUZ?

Ortadoğu'da Türkiye algısı araştırması kapsamında katılımcıların bölge içi ve dışı farklı aktörleri nasıl değerlendirdiklerini anlamak için sorular soruldu. Bu sorulardan bir tanesi de kendilerine listelenen 18 ülke⁶ hakkında ne düşündükleri. İlk bölümde Türkiye ve diğer aktörlerin araştırma katılımcıları tarafından nasıl algılandıkları karşılaştırmalı olarak verilmişti (Tablo 3).

Daha önce de değinildiği gibi Türkiye bölge genelinde katılımcıların %69'u tarafından olumlu olarak değerlendiriliyor. Bu sonuç ile Türkiye 18 ülke arasında ilk sıradaki yerini korusa da, Türkiye'ye verilen olumlu değerlendirmenin azaldığını görmek mümkün – 2011'de %78'den 2012'de %69'a düşmüş.

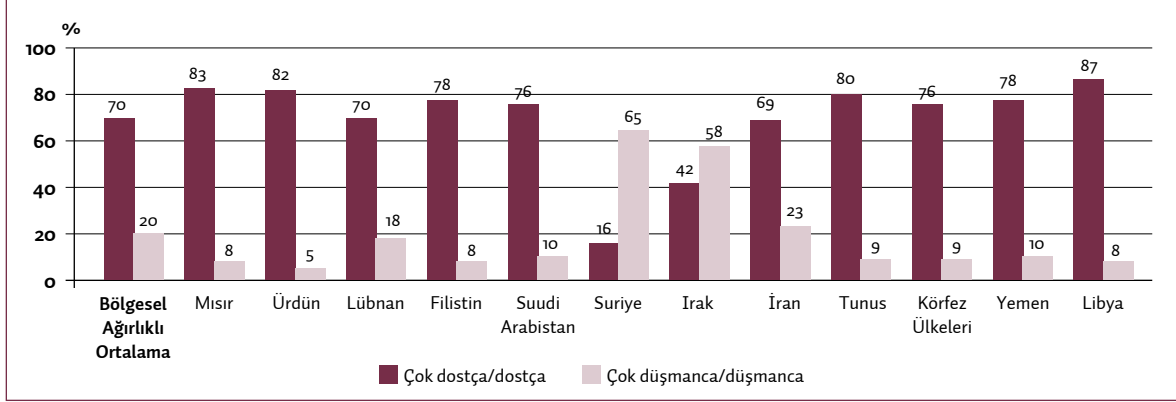
Tablo 16 Türkiye özelinde katılımcıların verdikleri cevapları detaylandırıyor. Farklı ülkelerden katılımcıların Türkiye değerlendirmelerine bakılacak olursa, Türkiye hakkında en olumlu düşünenler 2011

yılında olduğu gibi bu yıl da yine Libya'dan katılımcılar (%90). Son bir yıl içerisinde Mısır'da da Türkiye algısı pek değişmemiş. Mısır'dan katılımcılar geçen yıla çok yakın ve yine oldukça yüksek bir oranda (%84) Türkiye hakkında olumlu düşünüyor. Filistin'den katılımcılar ise %81 ile Türkiye hakkında olumlu düşünme sıralamasında üçüncü.

Tunus'tan katılımcılar da yine yüksek bir oranda Türkiye hakkında olumlu düşünüyor (%80). Ürdün, Suudi Arabistan, Körfez ülkeleri ve Yemen'den katılımcıların verdikleri cevaplar %70'in üzerinde Türkiye'ye olumlu baktıklarını gösteriyor. Bu saydığımız ülkelerde, Körfez ülkeleri hariç, Türkiye'ye olumlu bakma oranı yüksek olsa da 2011 yılına göre düşüş olduğunu da belirtmek önemli. Körfez ülkeleri Türkiye'ye dair değerlendirmenin değişmediği tek grup.

Lübnan, Irak ve İran'da ise daha belirgin düşüşler görülmekte. Lübnan'da Türkiye'ye olumlu bakanların oranı %78'den %63'e gerilemiş. Irak'ta %74 olan olumlu değerlendirme oranı %55 olmuş. Irak'ta biraz

TABLO 17: TÜRKİYE HÜKÜMETİ ÜLKENİZE NE KADAR DOSTÇA DAVRANIYOR?

daha geriye giderek bakarsak 2010'da %55 olan Türkiye'yi olumlu değerlendirme oranı, 2011'de %74'e yükselmisti. 2012'de tekrar 20 puanlık bir gerileme ile %55 olmuş.

İran'dan gelen cevaplara daha yakından bakılırsa 2010 yılında %85 olan Türkiye'yi olumlu değerlendirme oranı 2011'de %71'e, 2012'de ise %59'a gerilemiş. Ortadoğu bölgesinde yaşanmakta olan değişim süreçlerinde Türkiye'nin aldığı pozisyonların ve gelişmelerin ikili ilişkilere etkisinin bu sonuçlara yansıtıldığını söylemek mümkün.

Suriye özelinde daha belirgin bir gerileme söz konusu. Suriye'den araştırmaya katılanların üç senelik Türkiye değerlendirmesi sırası ile %93, %44, %28. 2010 yılında %93 olan Türkiye'yi olumlu değerlendirme oranı geçen yıl hızlı bir düşüş ile %44 olmuştu. Bu yıl da görüldüğü gibi gerileme devam ederek %28'e kadar inmiş durumda.

Tablo 17'deki sonuçlar da bir önceki tabloda verilen değerleri destekler nitelikte. Bölge geneline bakıldığında katılımcıların %70'i Türkiye hükümetinin kendi ülkelerine dostça davrandığını düşünüyor. Libya'dan katılımcılar yine Türkiye hükümetine en yüksek değerlendirmeyi veriyor (%87). Mısır, Ürdün ve Tunus'ta da Türkiye hükümeti %80'lerin üzerinde dostça değerlendiriliyor.

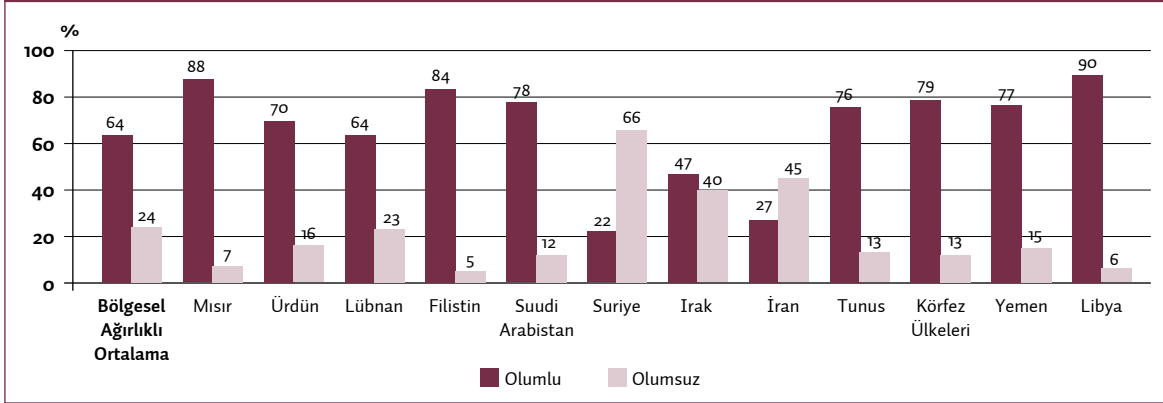
Türkiye hükümetinin ülkelere dostça yaklaşmadığını düşünen katılımcılar iki ülkeden: Suriye ve Irak. Suriye'de katılımcıların %65'i, Irak'ta %58'i Türkiye hükümetinin kendi ülkelere düşmanca davrandığını ifade ediyor.

2011 yılında aynı soru sorulduğunda bölge ortalamasında Türkiye'yi dost ülke olarak görenlerin oranı %80'di. Türkiye hükümetinin düşmanca davrandığını söyleyenler yine Suriye ve Irak'tan katılımcılar olmuştu. Irak'ta bu oran hemen hemen aynı iken (%56), Suriye'de bu yıl artmış - 2011'de katılımcıların %52'si Türkiye'nin düşmanca davrandığını belirtmiş.

Katılımcılar tarafından bölge genelinde Türkiye hükümeti ile eş düzeyde dost bulunan ise Çin hükümeti. Katılımcıların %70'i Çin hükümetinin de kendi ülkelere dostça davrandığını düşünüyor. Aynı soruda Rusya hükümetini dostça değerlendirme oranı %57. NATO ve ABD en düşmanca değerlendirilen aktörler. NATO'nun dostça davrandığını düşünenlerin oranı %33, ABD'nin %44. BM ve AB sırası ile katılımcıların %55'i ve %51'i tarafından dostça değerlendiriliyor.

Araştırmada Türkiye'nin Ortadoğu'da yaşanmakta olan olaylara ve değişimlere dair siyasetinin nasıl algılandığını mümkün olduğu kadar anlayabilmek için ek sorular soruldu. Katılımcıların %48'i Türkiye'nin Ortadoğu siyasetini takip ettiğini belirtiyor. Ve takip

TABLO 18: ORTADOĞU'DA YAŞANANLARA TÜRKİYE'NİN TEPKİSİNİ NASIL DEĞERLENDİRİYORSUNUZ?

edenlerin %64'ü Türkiye'nin izlemekte olduğu siyaseti doğru buluyor (Tablo 18). %24'ü beğenmiyor, %10'u ise kararsız⁷.

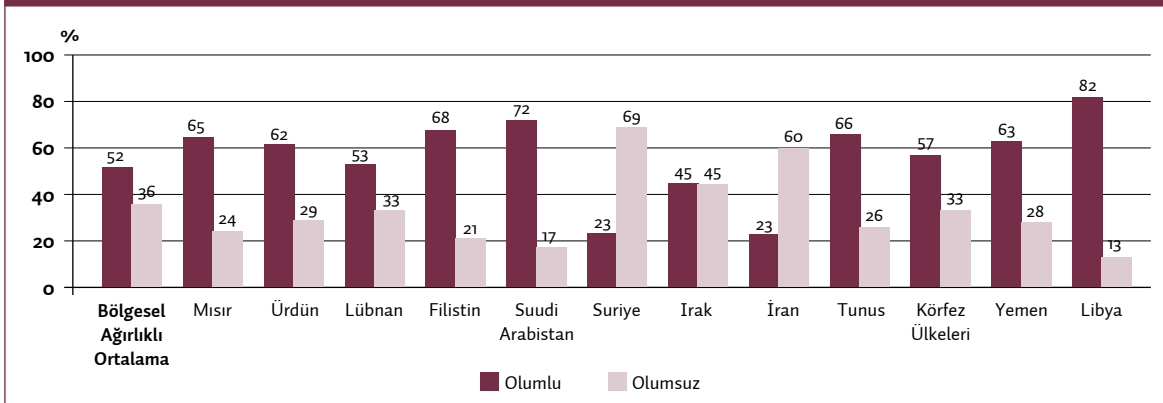
Tablo 18'de farklı ülkelerden verilen cevapları da görmek mümkün. Bu sonuçlara göre Libya, Mısır ve Filistin'den katılımcılar Türkiye'nin tepkilerini oldukça olumlu buluyor (sırası ile %90, %88, %84). Ürdün, Suudi Arabistan, Tunus, Körfez ülkeleri ve Yemen'de de Türkiye'nin politikalarına destek oldukça yüksek. Lübnan'da olumlu değerlendirenlerin sayısı biraz daha az (%64), ama yine çoğunluk. Irak'ta Türkiye'nin tepkilerini olumlu değerlendirme oranı %47, olumsuz bulanların oranı %40.

Suriye ve İran'da ise katılımcıların çoğunluğu Türkiye'nin Ortadoğu'da yaşanmakta olanlara verdiği tepkileri beğenmiyor. Suriye'de katılımcıların %66'sı, İran'da %45'i olumsuz görüş veriyor.

Bir önceki soruyu takiben katılımcılardan Suriye krizi özelinde değerlendirme yapmaları istendi (Tablo 19). 16 ülkeden araştırmaya katılanların %58'i Türkiye'nin Suriye'de yaşanmakta olan olaylara verdiği tepkiyi takip ettiğini belirtiyor. Suriye konusunda Türkiye'ye ilgi bölge gelişmelerine oranla daha fazla.

"Türkiye'nin Suriye krizine dair siyasetini takip ediyorum" diyen katılımcılardan Türkiye'nin siyasetini değerlendirmeleri istendiğinde %52'si Türkiye'nin

TABLO 19: SURİYE KRİZİNE TÜRKİYE'NİN TEPKİSİNİ NASIL DEĞERLENDİRİYORSUNUZ?

7 Araştırmaya katılanların %2'si bu soruya cevap vermeyi reddetti.

tepkilerini desteklerken, %36'sı ise olumsuz değerlendiriyor.

Diğer konularda olduğu gibi Suriye krizi söz konusu olduğunda da Türkiye'ye en çok destek Libya'dan katılanlar tarafından veriliyor (%82). Tablo 19'de yer alan sonuçlara bakıldığında Irak, İran ve Suriye dışındaki ülkelerin katılımcılarının en az yarısından fazlası Türkiye'nin Suriye krizine tepkisini olumlu buluyor.

Irak'ta olumlu ve olumsuz bulanların oranı aynı, %45-%45. İran'da katılımcıların %60'ı olumsuz cevabını verirken, Suriye'den araştırmaya katılanlar arasında bu oran %69.

Bu cevaplardan hareketle Türkiye'nin Suriye politikasının bölge genelinde katılımcılar arasında ciddi bir rahatsızlık yaratmadığını, ancak belirli ve beklenen ülkelerde Türkiye'nin siyasetinin iyi karşılanmadığını söylemek mümkün.

Araştırma kapsamında Türkiye'nin Ortadoğu'daki rolü üzerine katılımcılara yöneltilen soruların özet sonuçlarını Tablo 20'de görmek mümkün. Soruları ayrı ayrı değerlendirmeye geçmeden, önceki yıllar ile kıyaslandığında bu yıl Türkiye'ye dair ilginin devam etmesine ve bölge için oynadığı rolün desteklenmesine rağmen sonuçlarda düşüş olduğunu söyleyebiliriz.

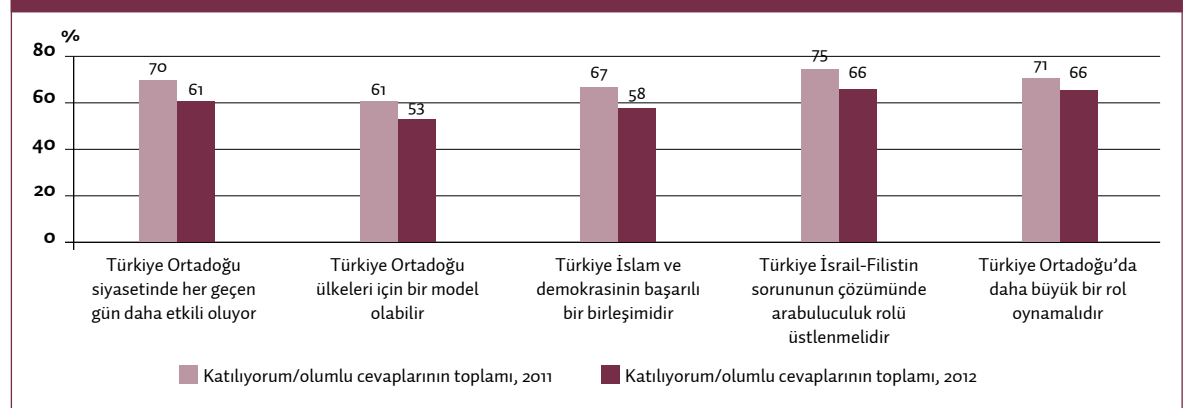
Tabloda yer alan ilk soru Türkiye'nin Ortadoğu'daki varlığının katılımcıların gözünde ne derece görünür

olduğunu anlamaya yönelik. Toplamda araştırmaya katılanların %61'i Türkiye'nin Ortadoğu siyasetinde giderek daha etkili olduğunu düşünüyor. Tablonun en son sütununda görülebileceği şekilde %66'sı Türkiye'nin daha büyük bir rol oynamasını istediklerini ifade ediyor. Bu sonuçta da geçen yıl ile kıyaslandığında 5 puanlık azalma var.

Türkiye'nin etkisini arttırmasına en çok destek Filistin'den geliyor (%79). Daha sonra Libya (%75), Mısır (%74), Yemen ve Tunus (%73)'tan katılımcılar Türkiye'nin daha büyük bir rol oynamasını desteklediklerini ifade ediyorlar. Irak'tan katılımcıların da %70'i de bu yönde cevap veriyor. Diğer ülkelerin tümü de Türkiye'nin Ortadoğu'da etkisini arttırmasına %60'ın üzerinde oranlarda destek veriyor. Tek istisna Suriye. Bu ülkeden katılımcılar Türkiye'nin olası bir etki artışını olumsuz olarak görüyor ve sadece %39'u bunu istediklerini belirtiyor.

Katılımcıların % 58'i Türkiye'nin İslam ve demokrasinin başarılı bir birleşimi olduğu ifadesini destekliyor. Bu oranda da yine azalma olduğu aşağıdaki tabloda görülüyor. Bu önermeyi en çok destekleyenler %80 ile Mısır'dan ve %78 ile Tunus'tan katılımcılar. En az destek verenler ise Suriye ve İran'dan (%31 ve %37). Bu iki ülke dışında Irak'tan katılımcıların %45'i bu görüşü destekliyor. Diğer tüm ülkelerde bu önermeyi destekleme oranı %60'ların üzerinde.

TABLO 20: TÜRKİYE'NİN ORTADOĞU'DAKİ ROLÜ

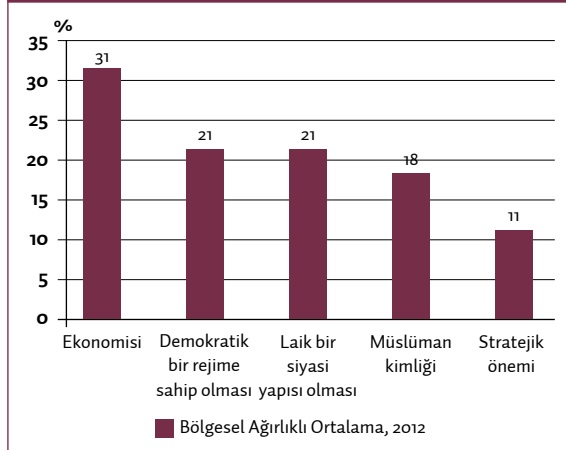

İsrail-Filistin sorununda Türkiye'nin arabulucu olmasını - İsrail ve Türkiye'nin ikili ilişkilerinde yaşanmakta olan tüm sorunlara rağmen - araştırmayı katılanların %66'sı destekliyor. Filistin'den katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında bu oran %83. Libya ve Mısır'dan katılımcılar sırası ile %81 ve %75 ile Türkiye'nin bu yönde arabuluculuğunu en çok destekleyenler arasında. Bu soruda Suriye'de dahi olumlu görüşler az bir farkla da olsa olumsuz görüşlerden fazla - %41 ve %39.

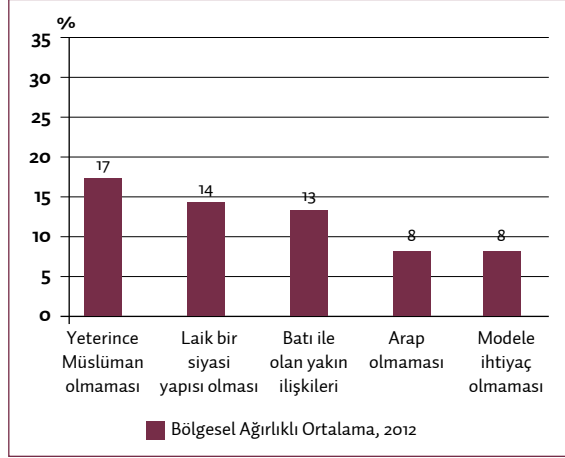
Türkiye model olabilir mi sorusuna verilen cevaplara baktığımızda, ilk sonuç Türkiye modeli halen geçerli. Katılımcıların %53'ü Türkiye'nin bir model ülke olduğu görüşünü savunuyor. Bu soruda da belirli oranda bir gerileme söz konusu olmakla birlikte algı radikal bir şekilde değişmiş değil. Türkiye modeline en fazla destek Tunus, Libya (%71) ve Filistin'de (%70). Mısır ve Yemen'de bu oran %67. Suriye ve İran'dan katılımcılar ise Türkiye modelini olumsuz değerlendiriyor. Suriye'de destek %22'de, İran'da ise %37'de kalıyor.

Geçen iki yılda olduğu gibi bu yıl da bu soruya evet ve hayır cevaplarını veren katılımcılara bu değerlendirmelerinin sebepleri soruldu. Tablo 21 ve 22 bu cevapları gösteriyor. Model olarak görenlerin bu cevaplarının sebebi olarak ilk işaret ettikleri Türkiye'nin ekonomik başarısı (%31). Demokratik bir rejime sahip olması ve laik bir yapısı olması %21 ile ikinci sırayı paylaşıyor. Müslüman kimliği %18 ile

TABLO 21: TÜRKİYE NEDEN MODEL OLABİLİR?

TABLO 22: TÜRKİYE NEDEN MODEL OLAMAZ?

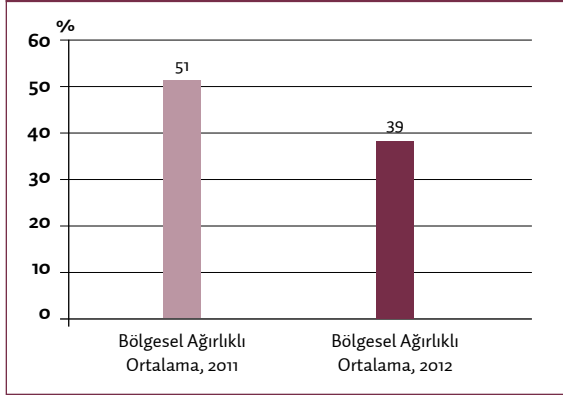
üçüncü sırada veriliyor. Katılımcıların %11'i ise stratejik önemi nedeni ile Türkiye'nin model olduğunu belirtiyor.

Ekonomi cevabı Mısır, Ürdün, Filistin, İran, Tunus ve Yemen'de ilk sırada geliyor. Laik bir rejime sahip olduğu için model olarak görenler Lübnan, Suriye ve Irak'ta çoğunlukta (%30, %27 ve %38). Suudi Arabistan'da demokratik yapısı, laik rejimi ve Müslüman geçmişi cevapları hemen hemen aynı oranlarda verilen cevaplar.

2011 yılı sonuçları ile karşılaştırıldığında öne çıkan özellikler aynı, ancak sıralamada değişiklik var. Geçen yıl Türkiye'nin model olduğunu söyleyenlerin neden sorusuna en sık verdikleri cevap demokratik bir rejime sahip olması olmuştu. Ekonomi ikinci sırada gelmişti. Bu açıdan sonuçları yorumlamak gerekir ise demokratik bir rejime sahip olması geçen yıl %32 oranında ifade edilirken bu yıl %21 oranında dile getirilmiş. Ekonomi cevabı ise geçen yıl %25 oranında verilirken bu yıl %31 olmuş.

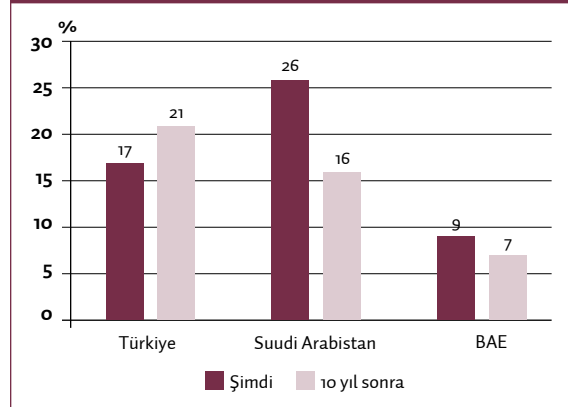
Türkiye'nin model olamayacağını söyleyenlerin ilk sırada verdikleri cevap geçen yıl ile aynı; yeterince Müslüman olmaması. Laik yapısı ve Batı ile olan yakın ilişkileri Tablo 22'de görüldüğü gibi ikinci ve üçüncü sırada verilen cevaplar. Bu soruda bu yıl geçen yıldan farklı olarak öne çıkan cevap "modele ihtiyaç olmadığı" (%8).

TABLO 23: TÜRKİYE’NİN AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİNE VERİLEN DESTEK

Türkiye'nin AB ile olan ilişkileri araştırma kapsamında tekrarlanan sorulardan birisi. Bölge genelinde Türkiye'nin üyelik sürecine verilen desteğin azalmakta olduğu dikkat çekiyor. Katılımcıların %39'u bu süreci halen önemli bulurken, %23'ü Türkiye'nin üyeliğini desteklemiyor ve %29'luk bir kesim kararsız. Bu soruya destekliyorum cevabını %50'nin üzerinde verenler sadece Mısır (%53) ve Libya'dan (%56) katılımcılar. 2011 yılı ile karşılaştırıldığında bu durumun büyük ihtimalle AB'nin içinden geçtiği ekonomik kriz, AB bütünlüğünün tartışılır hale gelmesi ve AB'den ve Türkiye'den kaynaklı sebepler ile Türkiye'nin üyelik sürecinin ivme kaybetmesinin yansımaları olduğu söylenebilir.

TABLO 24: BÖLGENİN EN GÜÇLÜ EKONOMİSİ: ŞİMDİ VE 10 YIL SONRA

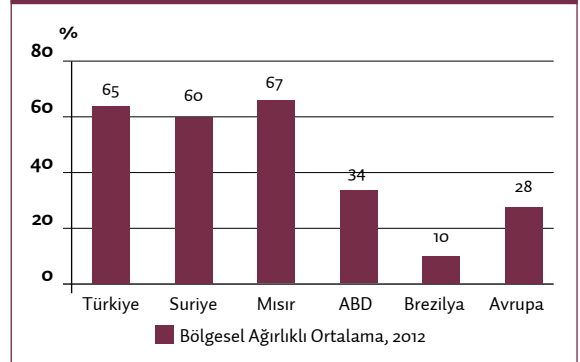

Bölgenin ekonomik gücü değerlendirmesinde önceki sorularda verilen cevaplara paralel olarak Suudi Arabistan cevabı ilk sırada geliyor. Türkiye cevabı %17 ile ikinci en çok verilen cevap oluyor. Birleşik Arap Emirlikleri ise %9 ile yine üçüncü sırada yer alıyor. Bu soruya verilen cevaplar ve sıralama son iki yıldır değişmiyor.

On yıl sonra bölgenin en güçlü ekonomisi olarak da yine 2011 yılı araştırmasında olduğu gibi Türkiye cevabı %21 ile ilk sırada, Suudi Arabistan %16 ile ikinci sırada yer alıyor.

Gelecek on yıl içerisinde Türkiye'den ekonomik beklentisi en yüksek olan iki ülke İran (%33) ve Mısır (%23). Bu soruya Mısır cevabını verenler sadece Suriye'den katılımcılar (%10).

TABLO 25: AŞAĞIDAKİ ÜLKELERDEN HERHANGİ BİR TELEVİZYON DİZİSİ İZLEDİNİZ Mİ?

Son olarak katılımcılara televizyon dizilerini takip etme alışkanlıkları soruldu. Katılımcılar en çok Mısır yapımı televizyon dizilerini seyrettiklerini belirttiler (%67). Mısır'a çok yakın bir oran ile ikinci sırada ise %65 ile Türkiye dizileri seyrediliyor. Suriye dizileri %60 ile üçüncü sırada. Bölge dışı ülkelerin dizilerinin seyredilme oranları bu üç ülkenin yarısı veya daha azı seviyesinde. Türkiye dizilerinin neredeyse Mısır ile aynı oranda seyrediliyor olması katılımcılar arasında bu dizilerin oldukça popüler olduğunu gösteriyor. Türkiye yapımı dizilerin en çok seyredildiği ülke ise %97 ile Irak. En az seyredildiği ülke ise %52 ile Suudi Arabistan.

Sonsöz

Dört yıl önce bu araştırma dizisine başladığımızda sonuçlar bizi hoş bir şekilde şaşırttı. Arap dünyası Türkiye'yi, Türkiye'nin izlediği bölge politikasını beklediğimizden ötesinde olumlamaktaydı. Bir sonraki yıl oranların arttığını gördük. 2011 araştırması ise belli belirsiz bir düşüşe işaret ediyordu. Ancak düşme eğilimini asıl bu yıl tespit ettik.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da Türkiye'ye karşı duyulan sempatiye 2012 itibarıyla bariz bir düşüş yaşanmakta. Daha az sayıda insan Türkiye'yi model olarak görmekte, etkisini önemsemekte, demokrasisini ciddiye almakta, çatışma çözümünde rol atfetmekte, bölgede daha fazla rol oynaması gerektiğini düşünmekte.

Araştırma sonuçlarının yorumlanmasını okuyucuya bırakmak istediğimizden elimizdeki verilerin ötesinde bir kestirimde bulunmadık. Ancak görünen Türkiye'nin marka değerinin kıymet kaybetmeye başladığıydı.

Kimisi tarihi tesadüflerin, kimisi bilinçli tercihlerin sonucunda oluşan bu değeri Türkiye'nin korumasının gerekli olduğu düşünüyoruz. Yine de bu değer her şey demek olmadığını, siyasi etkiye tahvil edilmesinin zor olduğunu vurgulamak istiyoruz.

Bizce bu düşüşün tek nedeni Türkiye'nin son dönemde izlediği bölge politikası değil. Bütün değerlendirmelerde ve olumlu beklentilerde düşüş var. Ayrıca ilk yıllarda İsrail karşısında takındığı sert tutumun da unutulmaya başlandığını görmemiz gerek. Hepsinden önemlisi Türkiye artık tek model değil. Mısır'da, Tunus'ta yeni modeller ortaya çıkıyor. Değişimden nasibini alan ülkeler İsrail karşısında kendini eskisine göre farklı konumlandırıyor.

Başka bir deyişle Türkiye algısındaki değer kaybını tek başına Türkiye'nin izlediği siyasete bağlamak mümkün değil. Ancak bu siyasetin de düşüşte payı var. Ve bu pay siyaset yapıcılar tarafından dikkate alınmak zorunda. Bir de siyaset yapıcıların Türkiye'nin bölgede olumlu algılanmasını sağlayan demokrasi, insan hakları gibi değerleri de unutmamaları gerekiyor.

Bu raporla sizlerle paylaştığımız verilerden tek ders çıkartması gereken Türkiye, AK Parti iktidarı ve Türkiye kamuoyu değil. Gerek bölgeye ilişkin bulgularda, gerekse Türkiye algısında uluslararası toplum adına hareket edenlerin, bölgeye ilişkin siyaset üretenlerin de yararlanabilecekleri veriler mevcut. Bölgenin en önemli sorununun ekonomi olarak görülmesi, tehdit algısında İsrail'in başköşeyi işgal etmesi üstünde düşünülmeyi fazlasıyla hak ediyor.

Metodoloji

Ortadoğu'da Türkiye Algısı Araştırması, KA Araştırma Şirketi tarafından Bilgisayar Destekli Telefon Görüşmeleri (CATI) ve Yüz Yüze Görüşme yöntemleri ile 16 ülkede gerçekleştirilmiştir. CATI metodu, KA Araştırma'nın İstanbul'daki arama merkezinde Arapça ve Farsça olarak Mısır, Ürdün, Lübnan, Filistin, Suudi Arabistan, Suriye, İran, Tunus, Umman, Bahreyn, Katar, Kuveyt, BAE, Yemen ve Libya sahalarında kullanılmıştır. Yüz yüze Görüşme tekniği ise KA Irak Bürosu tarafından araştırmanın Irak sahasında kullanılmıştır. Araştırma, 16 Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkesinde toplam 2,800 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler anket yapılan her ülkenin önemli şehirlerinde rastgele örnekleme metoduyla seçilen 18 yaş üstü kişiler ile gerçekleştirilmiştir. Anketin saha araştırması 3-28 Ağustos 2012 tarihleri arasında yapılmıştır. Soru formu 37 içeriksel, 10 demografik ve 19 kalite kontrol sorusundan oluşmaktadır. Araştırma %95 güven aralığında, bölgesel sonuçlarda +/-%2.03, ülkesel sonuçlarda en fazla +/-%7.5 istatistiksel hata payı içermektedir.

14 Ortadoğu ve Kuzey Afrika Ülkesi (Mısır, Ürdün, Lübnan, Filistin, Suudi Arabistan, Suriye, Tunus, Umman, Bahreyn, Katar, Kuveyt, BAE, Yemen ve Libya): CATI saha çalışması anadili Arapça olan 29 eğitimli mülakatçı tarafından gerçekleştirilmiştir. Başarıyla gerçekleşen bir görüşme 28 ila 54 dakika arasında değişkenlik göstererek ortalama 38 dakika sürmüştür. Görüşme yapılan haneler rastgele numaralar üretilerek (son 4 rakam) seçilmiş, katılımcı ise Bir Sonraki Doğum Günü yöntemiyle belirlenmiştir. Saha çalışması esnasında toplamda 5,681 temas kurma girişiminde bulunulmuştur. Bağlantı kurulamama oranını (non-contact rate) %31 olarak verecek şekilde bu temasların 1,762 tanesinde telefonla bağlantı

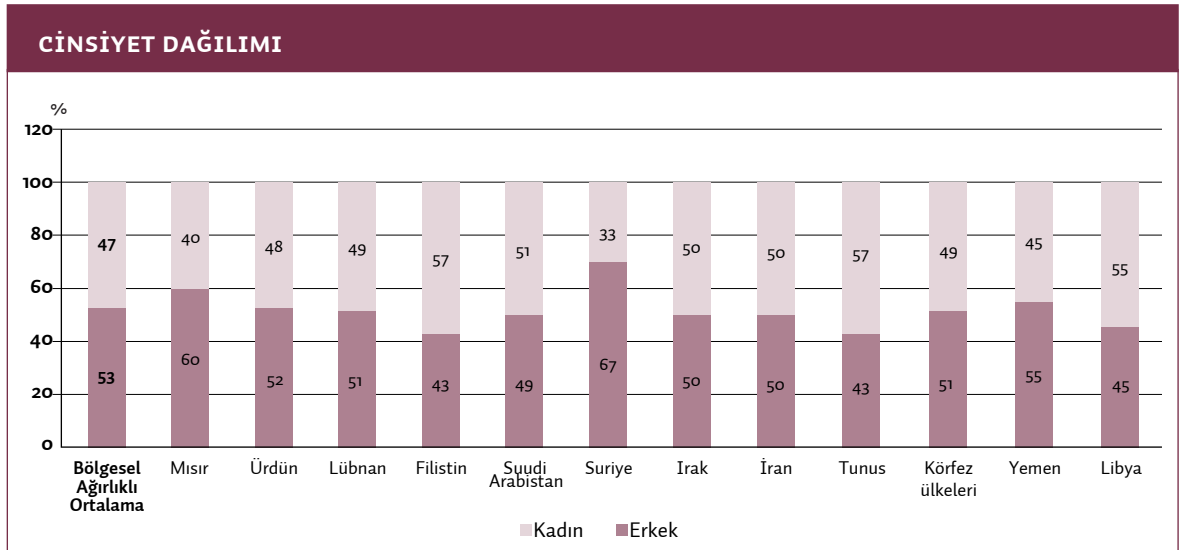
kurulamamıştır. Cevaplama oranını (response rate) %57.3 olarak verecek şekilde kurulan 3,919 başarılı bağlantının 2,244 tanesinde anket sorularının cevaplanması çeşitli nedenlerle reddedilmiştir.

İran: CATI saha araştırması anadili Farsça olan 10 eğitimli mülakatçı tarafından gerçekleştirilmiştir. Başarıyla gerçekleşen bir görüşme 28 ila 53 dakika arasında değişkenlik göstererek ortalama 38 dakika sürmüştür. Görüşme yapılan haneler rastgele numaralar üretilerek (son 4 rakam) seçilmiş, katılımcı ise Bir Sonraki Doğum Günü yöntemiyle belirlenmiştir. İran'daki saha çalışması esnasında toplamda 1,082 temas kurma girişiminde bulunulmuştur. Bağlantı kurulamama oranını (non-contact rate) %54.2 olarak verecek şekilde bu temasların 586 tanesinde telefonla bağlantı kurulamamıştır. Cevaplama oranını (response rate) %55.4 olarak verecek şekilde kurulan 496 başarılı bağlantının 221 tanesinde anket sorularının cevaplanması çeşitli nedenlerle reddedilmiştir.

Irak: Yüz Yüze Görüşme yöntemi ile saha çalışması 38 eğitimli Iraklı mülakatçı tarafından gerçekleştirilmiştir. Başarıyla gerçekleşen bir görüşme 28 ila 46 dakika arasında değişkenlik göstererek ortalama 37 dakika sürmüştür. Haneler (köydeki ya da sokaktaki) rastgele yön prensibine göre seçilmiş ve hane içinde anket yapılacak katılımcı En Son Doğum Günü yöntemi ile belirlenmiştir. Irak'taki saha çalışması esnasında toplamda 349 temas kurma girişiminde bulunulmuştur. Bağlantı kurulamama oranını (non-contact rate) %6.6 olarak verecek şekilde bu temasların 23 tanesinde yüz yüze görüşme için bağlantı kurulamamıştır. Cevaplama oranını (response rate) %82.8 olarak verecek şekilde kurulan 326 başarılı bağlantının 56 tanesinde anket sorularının cevaplanması çeşitli nedenlerle reddedilmiştir.

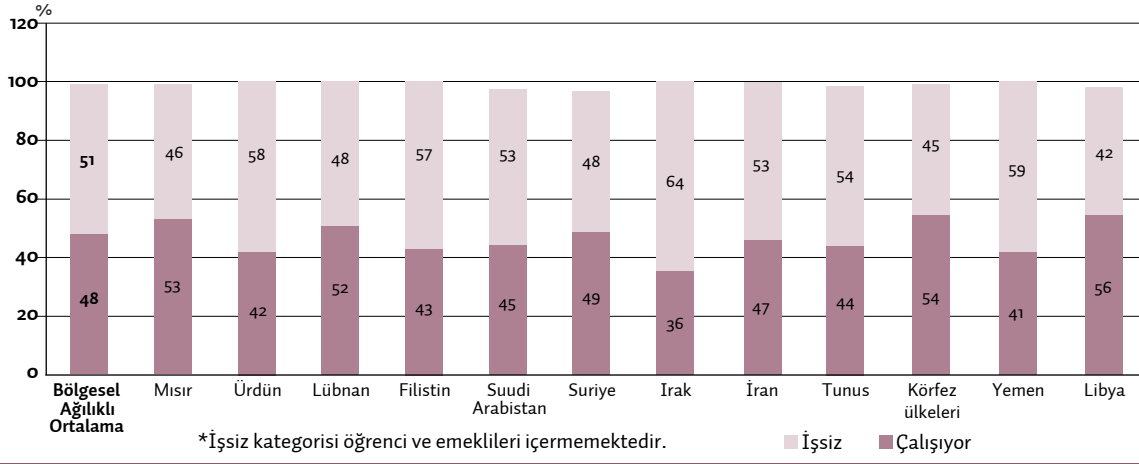
Ülke	Yöntem	Saha çalışması tarihleri	Toplam nüfus/ 18 yaş üstü nüfus	Anketin yapıldığı şehirler	Örneklem	Ağırlık faktörü
Mısır	CATI	3-28 Ağustos 2012	83,133,140/ 52,610,458	Kahire, El Gize, İskenderiye, Eş-Şarkiye	18 yaş üstü 240 yetişkin	3.07110
Ürdün	CATI	3-28 Ağustos 2012	6,363,425/ 3,622,655	Amman, Irbid, Ez-Zerka, El-Belka	18 yaş üstü 283 yetişkin	0.17934
Lübnan	CATI	3-28 Ağustos 2012	4,311,450/ 3,042,929	Cebel-i Lübnan, Beyrut Bekaa, Eş-Şimal	18 yaş üstü 235 yetişkin	0.18141
Filistin	CATI	3-28 Ağustos 2012	4,165,878/ 2,122,487	Nablus, Gazze Kudüs (yalnızca Arap nüfus), El-Halil	18 yaş üstü 286 yetişkin	0.10397
Suudi Arabistan	CATI	3-28 Ağustos 2012	28,250,717/ 18,308,245	Asir, Eş-Şarkiye, Mekke, Riyad	18 yaş üstü 256 yetişkin	1.00587
Suriye	CATI	3-28 Ağustos 2012	29,906,756/ 12,013,123	Şam, Halep, Humus, Hama	18 yaş üstü 205 yetişkin	0.82099
Tunus	CATI	3-28 Ağustos 2012	10,724,572/ 7,704,996	Tunus, Sfakes Susa, Nabil	18 yaş üstü 243 yetişkin	0.44422
Yemen	CATI	3-28 Ağustos 2012	24,876,797/ 12,218,305	El-Hudeyde, Hecce, Son'a, Ibb	18 yaş üstü 143 yetişkin	1.19704
Libya	CATI	3-28 Ağustos 2012	6,464,263/ 4,171,491	Trablus, Bingazi, Ez Zaviye, Misurata	18 yaş üstü 130 yetişkin	0.44955
Körfez ülkeleri (Bahreyn, Kuveyt, BAE, Katar, Umman)	CATI	3-28 Ağustos 2012	16,783,866/ 12,792,907	Manama, Kuveyt, Abu Dabi, Doha, Maskat	18 yaş üstü 207 yetişkin	0.71261 0.65491 2.00610 0.87791 0.35392
Irak	Yüz Yüze Görüşme	12-16 Ağustos 2012	32,810,344/ 16,732,021	Bağdat, Erbil Basra, El Anbar, Nineve Zikar	18 yaş üstü 286 yetişkin	0.81963
İran	CATI	13-22 Ağustos 2012	75,579,296/ 54,519,800	Tahran, Horosan Rezevi, İsfahan, Azerbaycan-ı Şarki, Azerbaycan-ı Garbi, Erdebil	18 yaş üstü 286 yetişkin	2.67068

Demografi*

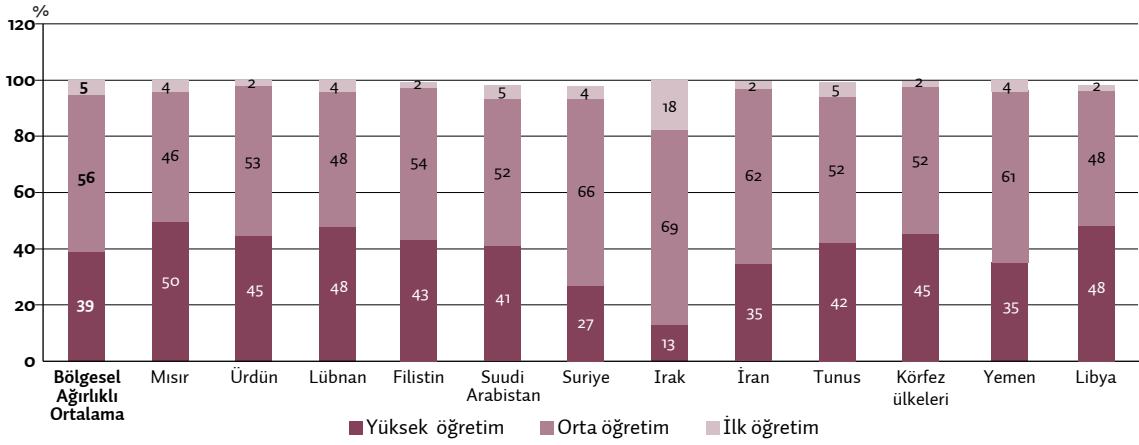

* Yüzdeler yuvarlama farklılıkları nedeni ile %100'e tamamlanamayabilir.

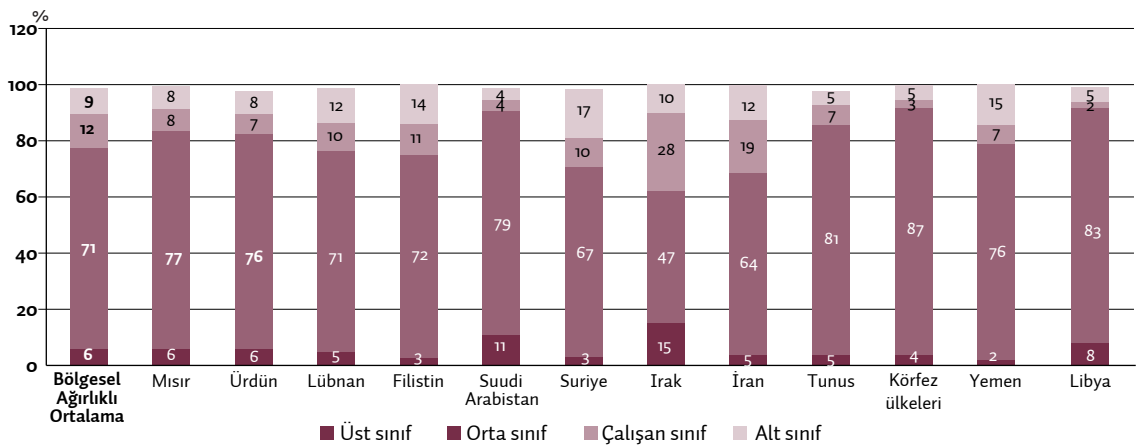
ÇALIŞMA DURUMLARI

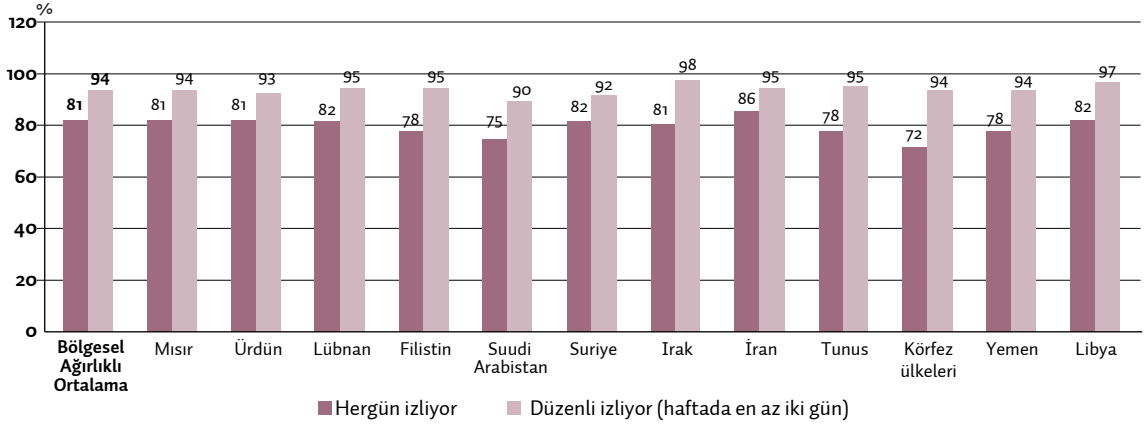
EĞİTİM DURUMLARI

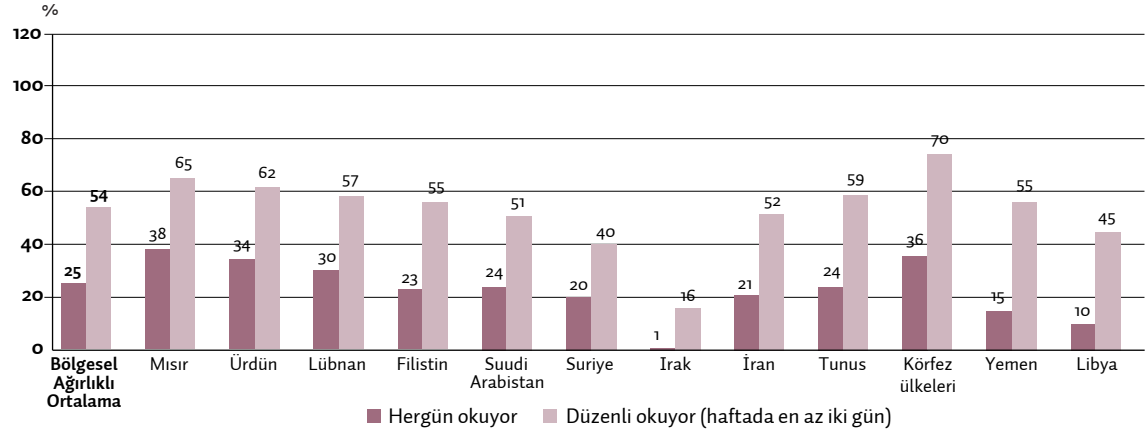
SOSYAL SINIFLARI (KENDİ BEYANLARIYLA)

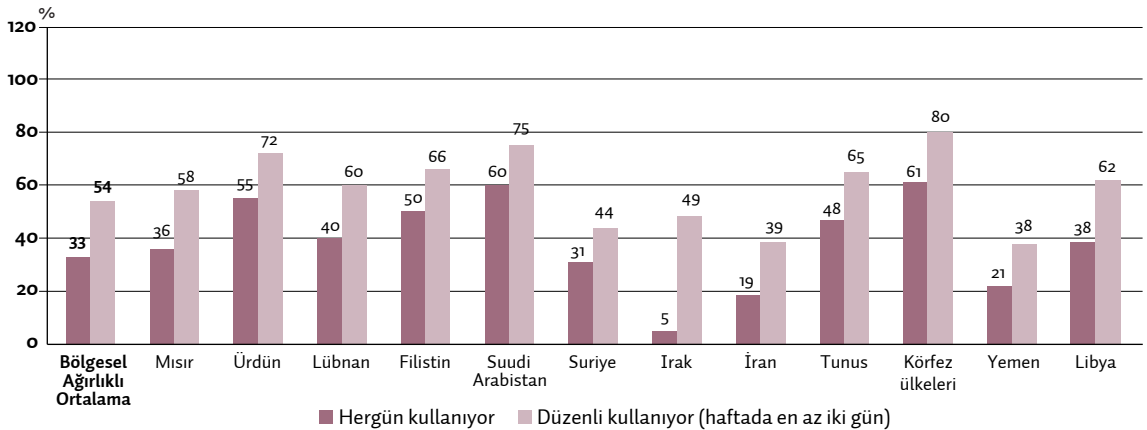
TELEVİZYON İZLEME ALIŞKANLIKLARI

GAZETE OKUMA ALIŞKANLIKLARI

İNTERNET KULLANMA ALIŞKANLIKLARI

TESEV

Bankalar Caddesi
Minerva Han, No:2, Kat: 3
34420 Karaköy İstanbul
T +90 212 292 89 03
F +90 212 292 90 46
www.tesev.org.tr

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

ISBN 978-605-5332-34-1